

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

Milda Brazaitytė

**EUROPOS SĄJUNGOS LĖŠOMIS FINANSUOJAMŲ REGIONINIO
PLANAVIMO PROJEKTŲ LIETUVOJE 2007-2013 METŲ
STRUKTŪRINĖS PARAMOS LAIKOTARPIU ANALIZĖ.**

Baigiamasis bakalauro projektas

Vadovas

Lekt. Irena Segalovičienė

KAUNAS, 2016

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

**EUROPOS SĄJUNGOS LĖŠOMIS FINANSUOJAMŲ REGIONINIO
PLANAVIMO PROJEKTŲ LIETUVOJE 2007-2013 METŲ STRUKTŪRINĖS
PARAMOS LAIKOTARPIU ANALIZĖ**

Baigiamasis bakalauro projektas

Viešasis administravimas 612N70001

Vadovas

(parašas) lekt. Irena Segalovičienė
(data)

Recenzentas

(parašas) Doc. dr. Rimantas Dapkus
(data)

Projektą atliko

(parašas) Milda Brazaitytė
(data)

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų

(Fakultetas)

Milda Brazaitytė

(Studento vardas, pavardė)

Viešasis administravimas, 612N70001

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

„Europos Sąjungos lėšomis finansuojami regioninio planavimo projektai Lietuvoje 2007 – 2013 metų struktūrinės paramos laikotarpiu analizė“

AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

20 16 m. birželio 02 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Mildos Brazaitytės**, baigiamasis projektas tema „Europos Sąjungos lėšomis finansuojami regioninio planavimo projektai Lietuvoje 2007 – 2013 metų struktūrinės paramos laikotarpiu analizė“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Brazaitytė, Milda. *Analysis of European Union Funded Regional Planning Projects in Lithuania at the Period 2007 – 2013 Structural Support: Bachelor's thesis in Public Administration* / supervisor lect. Irena Segalovičienė. The Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Research area and field: 03S

Key words: project, EU Structural Support, Regional planning, Lithuania, European Union
Kaunas, 2016. 70 p

SUMMARY

Lithuania seek to reduce regional development deriving from the problem's, to ensure equal opportunities for all citizens, to raise the standard of living by increasing the number of jobs and doesn't focus to one region. Regional policy contributes to the capacity of the region to promote economic growth, as well as the achievement of cooperation between regions and cities in a number of areas: transport infrastructure, information and communication technology, energy efficiency, and international cooperation in the application of the transitional period. The lack of analysis of the situation of the regions does not adequately assess and capitalize on areas for which funding is required. It is also important that the regional development aid projects, regional allocations are additional local budget funds, which contribute to education, social security and other areas of expansion in the region, enabling you to quickly resolve most local financial investment-intensive problems. More issues is necessary for the 2007-2013 period, the analysis of the implementation of the projects in the regions of Lithuania. Support can be provided for the analysis of trends and provide recommendations to improve the use of support through 2014 - 2020 period of structural assistance, to avoid recurring problems and capitalize on areas of the region, which is required for greater attention from the Government and EU structural funds. In Lithuania, the wider debate on regional policy and regional development issues, was launched just before a good decade. Now, when Lithuania becoming a member gained access to European Union funds, the financial support for regional development and exclusion among them, current projects, which, thanks to the improving situation in individual regions. However, it is noted that one of the sites is clearly visible changes which are going in the right direction, and the other is a bright change little or not. Each region has different options for the implementation of the projects. It is important to analyze the implementation of the system of regional policy in Lithuania and to submit projects already implemented in the 2007-2013 period, an analysis of the areas of the municipalities of distinguishing which strengthen the Government representatives appointed by the focus, as well as support is used to separate regions. Therefore, the evaluation of these indicators, it is possible to look for solutions on how to improve the use of aid by region, excluding the problem areas, and in the light of the findings of the evaluation in order to ensure that the differences between areas of the country and to achieve a uniform level of quality of life in all territories of the persons residing in the country. Following an analysis of the support used in the regions and ensuring dissemination and utilization to ensure the growth of the national regional development, this would bring the necessary indicators and problems in the municipalities of Lithuania. As well as specific reporting-oriented to the presentation of the results achieved and the specific problems to the intended objectives, and to identify problems arising from the use of the structural funds of the European Union support the Lithuanian regions. The purpose of the work Funded by the European Union funds: analysis of regional planning projects for the period 2007 -2013 in Lithuania and provide support for the use of the map in Lithuania; Job object: The European Union's regional policy and the structural support for the 2007-2013 period. Job tasks: 1. Examine the contents of the European Union's regional policy and support instruments; 2. To examine the structural support of the European Union 2007 – 2013 and its management system in Lithuania; 3. Explore the funds of the European Union 2007 – 2013 projects financed by the regional planning implementation in the regions of Lithuania, direction and scope; The final project is composed of three parts: the introduction, the teaching, the conclusions, recommendations, bibliography and accessories used.

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Regionas – valstybės teritorijos integrali dalis, kurioje įgyvendinama nacionalinė regioninė plėtros politika ir teikiama pagalba, atitinkanti regionų plėtros tikslus (Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymas. Nr.VIII-1889. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 66-1987.).

Regioninė politika – tai tikslinė veikla, kuriai naudojamos teisinės, ekonominės ir administracinės priemonės, daromas skirtingas poveikis šalies regionų socialinei bei ekonominei plėtrai, taip pat siekiama mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir jų viduje bei skatina tolygią ir subalansuotą plėtrą visos šalies teritorijoje (Česonis, 2012).

Nacionalinė regioninė politika - valstybės ir savivaldybių institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas skirtingas poveikis regionų socialinei ir ekonominei plėtrai siekiant mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą (Lietuvos regioninė politika, 2008).

Regiono plėtros taryba – iš regione esančių valstybės valdymo ir vietos savivaldos institucijų atstovų sudaryta kolegiali institucija, kuri priima sprendimus ir atlieka įstatymų jai nustatytas funkcijas (Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymas. Nr.VIII-1889. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 66-1987.).

Projektas – planuojamų darbų ar veiklos atlikimas, kuris yra baigtas per tam tikrą laikotarpį, turi paskirtą biudžetą ir yra skirtas pasiekti tam tikrą tikslą (Cambridge Dictionary, 2016).

Regioninės plėtros projektas - Nacionalinį regionų plėtros planą ir regionų plėtros planus įgyvendinantis dokumentas, finansiškai (ekonomiškai), techniškai ir socialiai pagrindžiantis investavimo tikslus, įvertinantis investicijų sugrįžimą, kitus efektyvumo rodiklius, nurodantis projektui įgyvendinti reikalingas lėšas, finansavimo šaltinius ir terminus (Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymas. Nr.VIII-1889. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 66-1987.).

Europos Sąjungos struktūrinė parama - Europos Sąjungos struktūrinių fondų skiriamos lėšos Europos Sąjungos valstybėms narėms ir struktūrinių paramos iniciatyvų skiriamos lėšos valstybėms kandidatėms (Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymas. Nr.VIII-1889. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 66-1987.).

SANTRUMPOS

ES – Europos Sąjunga

EK – Europos Komisija

NUTS – ES teritorinių statistinių vienetų nomenklatūra

BVP – bendrasis vidaus produktas

ERPF – Europos regioninės plėtros fondas

ESF – Europos socialinis fondas

EŽŪFKP – Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai

EJRŽF - Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas

ESI - Europos struktūriniai ir investiciniai fondai

TURINYS

LENTELĖS	8
PAVEIKSLAI	8
PRIEDAI	9
ĮVADAS.....	10
1. EUROPOS SĄJUNGOS REGIONINĖ POLITIKA TEORINIU ASPEKTU	13
1.1 Regioninės politikos samprata ir reikšmė.....	13
1.2 Europos Sąjungos regioninės politikos tikslai ir principai	17
1.3 Europos Sąjungos regioninės politikos institucinė sąranga.....	20
1.4 Europos Sąjungos struktūriniai fondai	22
2. EUROPOS SĄJUNGOS STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA IR JOS VALDYMO SISTEMA LIETUVOJE.....	27
2.1 Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos valdymo sistema Lietuvoje	28
2.2 Europos Sąjungos struktūrinių fondų 2007-2013 m. paramos panaudojimas Lietuvoje.....	30
2.3 Europos Sąjungos struktūrinių fondų 2007 – 2013 m. paramos panaudojimas Lietuvoje bendrieji pagrindiniai rodikliai	34
3. EUROPOS SĄJUNGOS 2007-2013 METŲ STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMAS LIETUVOS REGIONUOSE ANALIZĖ	39
3.1 Europos Sąjungos 2007 - 2013 metų struktūrinės paramos panaudojimo Lietuvos regionuose tyrimo metodika.....	39
3.2 Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami projektai Lietuvos regionuose tyrimo rezultatų analizė.....	41
3.2.1 Lietuvos regionuose įgyvendintų regioninio planavimo projektų rezultatai pagal veiksmų programas 2007-2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu	41
3.2.2 Lietuvos regionuose įgyvendintų regioninio planavimo projektų tyrimo rezultatų analizė paramos panaudojimą pateikiant žemėlapyje pagal įgyvendintus projektus, finansuojamas sritis, panaudotas Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas.....	47
IŠVADOS.....	54
REKOMENDACIJOS.....	56
LITERATŪRA.....	57
1 PRIEDAS	63
2 PRIEDAS	65
3 PRIEDAS	67
4 PRIEDAS	70
5 PRIEDAS	72

LENTELĖS

1 lentelė. Regioninės politikos sąvokos	14
2 lentelė. Europos Sąjungos teritorijos skirstymo į regionus sistema	16
3 lentelė. Europos Sąjungos sanglaudos politikos įgyvendinimo 2007 -2013 m. rezultatai.....	36
4 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama projektams pagal Ekonomikos augimo programą.....	46

PAVEIKSLAI

1 pav. Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtros lėšų paskirstymas 2007-2013 metais Lietuvoje	25
2 pav. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos Lietuvoje 2007-2013 metų laikotarpiu (procentais)	31
3 pav. 2007 -2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės parama pagal veiksmų programas Lietuvoje	Klaida! Žymelė neapibrėžta.
4 pav. Regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą 2007 – 2013 m. laikotarpiu	42
5 pav. Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama projektams pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą.....	43
6 pav. Regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal Žmogiškųjų išteklių tobulinimo veiksmų programą 2007 – 2013 m. laikotarpiu.....	44
7 pav. Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama projektams pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros programą.....	44
8 pav. Regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal Ekonomikos augimo veiksmų programą 2007 – 2013 m. laikotarpiu	45
9 pav. Lietuvos regionuose įgyvendinti ES struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai 2007 – 2013 m. laikotarpiu	48
10 pav. Lietuvos regionuose įgyvendinti projektai pagal finansuojamas sritis (sudaryta autoriaus remiantis tyrimo duomenimis)	51
11 pav. 2007 – 2013 m. laikotarpiu Lietuvos regionuose panaudotos lėšos iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų.....	52

PRIEDAI

1 PRIEDAS. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal veiksmų programą 2007 – 2013 m. Laikotarpiu (sudaryta	63
2 PRIEDAS. 1 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal prioritetus 2007 – 2013 m. Laikotarpiu (sudaryta.....	65
3 PRIEDAS. 1 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai įgyvendinti Lietuvos regionuose pagal priemonę 2007 – 2013 m. Laikotarpiu (1).....	67
4 PRIEDAS. 1 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai įgyvendinti Lietuvos regionuose pagal veiksmų sritį 2007 – 2013 m. Laikotarpiu (1)	70
5 PRIEDAS. 1 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai įgyvendinti Lietuvos regionuose 2007 – 2013 m. Laikotarpiu pagal finansinius rodiklius	72

IVADAS

Europos Sąjunga yra įvardinama kaip politinė – ekonominė sąjunga, kurios tikslas yra glaudesni šalių tarpusavio santykiai, bendros ekonominės erdvės kūrimas bei visų sąlygų užtikrinimas šalių narių piliečiams (Europos Komisija, 2012). Kadangi Europos Sąjungos (toliau ES) teritoriją sudaro 28 šalys, išvengti skirtumų tarp šių šalių narių yra neįmanoma. Todėl buvo įkurta ES struktūrinės paramos galimybė arba pagalba šalims norint pagerinti susidariusią situaciją, kuri yra naudojama kaip priemonė siekiant sumažinti socialinius ir ekonominius išsivystymo skirtumus tarp regionų bei socialinių grupių. Regioninė politika, tai priemonių visuma, kuri yra skirta skatinti ekonominę plėtrą teritorijoje ir kuo efektyviau panaudoti visus galimus vietinius išteklius bei tam paskirtas lėšas. Ši politika apima daug plėtros sričių tokių kaip: naujovių ir regionų verslumo skatinimą, aplinkosaugą, transporto infrastruktūros gerinimą, energijos vartojimo efektyvumą, regionų mokslinių, administracinių (Bernard, Vitkauskaitė, 2013). Kaip yra pateikiama Lisabonos sutartyje, tik teisingai ir kryptingai parengti ES regioninės politikos planai, yra aktualūs regionų plėtrai ir progresijai (Kramer, 2010). Reikia pabrėži, jog struktūrinės paramos fondas Lietuvoje ir kitose šalyse narėse daro didelę įtaką ne tik viešajam bet ir privačiam sektoriui, taip pat ir priimamiems sprendimams, ir įgyvendinimo procesams. Visa sudaryta sistema leidžia tobulinti ir pritaikyti naujoves ne tik regiono gyventojams, bet ir visai Lietuvos teritorijai, tai efektyvi priemonė norint pakeisti regiono įvaizdį bei pritraukti investicijas.

Darbo aktualumas ir naujumas. Lietuva, kaip ir daugelis iš valstybių narių, siekia sumažinti kylančias regioninės plėtros problemas, užtikrinti vienodas galimybes visiems gyventojams, kelti pragyvenimo lygį didinant darbo vietų skaičių nesusitelkiant į vieną regioną. Skirtumus tarp atskirų regionų lemia tokios sąlygos kaip: geografinės, kultūrinės ir kitos. Atsižvelgiant į Sąjungos nustatytus kriterijus (pvz.: bendras vidaus produktas) - Lietuvos visa šalies teritorija yra priskiriama prie mažiau išsivysčiusių regionų, todėl lėšų panaudojimas socialinėms bei ekonominėms sritims yra pagalba norint pakelti Lietuvos poziciją aljanso žemėlapyje. Pradėjus naudoti Europos Sąjungos paramą Lietuvos teritorijoje yra pastebimi rezultatai, kurie buvo pasiekti 2007 - 2013 m. laikotarpiu: renovuoti namai, atkurta infrastruktūra, įrengti parkai, gerinamos sveikatos paslaugų teikimas ir pan. Pasinaudojus paramos galimybe ir pradėjus tobulinti miestų bei kaimų vietas, jos tapo patrauklesnės verslo plėtrai, kas lemia ekonomikos augimą bei investicijų pritraukimą, taip pat tobulinama paslaugų teikimo sistema bei kokybė gyventojams. Regioninė politika prisideda prie regiono pajėgumo skatinti ekonomikos augimą, taip pat siekti regionų ir miestų bendradarbiavimo tam tikrose srityse: transporto infrastruktūra, informacinės ir ryšių technologijos, energijos vartojimo efektyvumas, pereinamojo laikotarpio ir tarptautinio bendradarbiavimo programos ir t.t. Tačiau reikia paminėti, jog yra

susiduriama su informacijos trūkumo problema, kuri trukdo objektyviai įvertinti ne tik jau pasiektus rezultatus atskiruose regionuose pasibaigus 2007-2013 metų etapui, bet ir įvertinti Lietuvos poziciją tarp visų valstybių narių. Pažymėtina yra ir tai, jog norint teisingai įvertinti Lietuvos regionuose pasiektus rezultatus yra pastebimas mokslinių šaltinių bei atliktų tyrimų, įvertinančių kylančias problemas bei pateikiančių pastebėjimus apie galimas kryptis panaudojant Europos Sąjungos fondų skiriamą finansinę paramą trūkumas. Situacijos analizės trūkumas regionuose neleidžia tinkamai įvertinti ir išskirti sričių, kurioms yra reikalingas finansavimas. Svarbu ir tai, jog regioninės plėtros projektų vykdymo pagalba, regionuose skiriamomis lėšomis yra papildomos savivaldybių biudžetų lėšos, kuriomis prisidedama prie švietimo, socialinės apsaugos ir kitų sričių plėtimo regione, kas leidžia savivaldybėms greičiau išspręsti daugiausiai finansinių investicijų reikalaujančias problemas. Efektyvesniam problemų sprendimui užtikrinti yra reikalinga 2007 – 2013 m. laikotarpiu įgyvendintų projektų Lietuvos regionuose analizė. Analizės pagalba galima numatyti tendencijas bei sudaryti rekomendacijas, kuriomis pasinaudojus būtų pagerintas paramos panaudojimas 2014 – 2020 m. struktūrinės paramos laikotarpiui Lietuvoje, išvengti pasikartojančių problemų ir išskirti, kokioms sritims regione yra reikalingas didesnis dėmesys iš valdžios institucijų ir didesnė ES struktūrinių fondų parama.

Darbo problema: Lietuvoje plačiau diskutuoti regioninės politikos ir regionų plėtros klausimais buvo pradėta tik prieš gerą dešimtmetį. Tam įtakos turėjo šalies įstojimas į Europos Sąjungą bei ryškėjantys ekonominiai išsivystymo skirtumai Lietuvos regionų viduje (Burneika, 2013, p. 5). Dabar, kuomet Lietuva tapusi Europos Sąjungos nare įgijo galimybę pasinaudoti fondų teikiama finansine parama regionų plėtrai ir atskirčiai tarp jų mažinti, vykdomi projektai, kurių dėka gerėja situacija atskirose regionuose. Tačiau yra pastebima, jog vienoje teritorijoje yra aiškiai matomi pokyčiai, kuria linkme yra einama, o kituose ryškių pokyčių yra mažai arba jų nėra. Kiekvienas regionas turi skirtingas galimybes projektų įgyvendinimui. Viena iš to priežasčių yra informacijos/analizės trūkumas. Kadangi informacijos trūkumas arba sklaidos problemos neleidžia sumažinti atotrūkio tarp atskirų regionų, todėl skirtumai tarp regionų išlieka. Svarbu išanalizuoti regioninės politikos įgyvendinimo sistemą Lietuvoje ir pateikti jau įgyvendintų projektų 2007 – 2013 m. laikotarpiu savivaldybėse analizę išskiriant kurioms sritims stiprinti savivaldos atstovai skiria daugiausiai dėmesio bei kiek paramos yra panaudota atskiruose regionuose. Todėl, įvertinus minėtus rodiklius, galima ieškoti sprendimų, kaip pagerinti paramos panaudojimą atskiruose regionuose, išskiriant problemines sritis bei atsižvelgiant į analitinius pastebėjimus siekiant užtikrinti skirtumų tarp šalies teritorijų mažėjimą ir pasiekti vienodą gyvenimo kokybės lygį visose šalies teritorijose gyvenantiems asmenims. Atlikus panaudotos paramos regionuose analizę ir užtikrinus sklaidą bei panaudojimą būtų užtikrinamas nacionalinės regioninės plėtros augimas, kuris atneštų reikiamų rodiklių kitimą ir problemų Lietuvos savivaldybėse sumažinimą. Taip pat konkrečių ataskaitų rengimas orientuotas į

pasiektus rezultatus ir konkrečių problemų pateikimas leistų greičiau įgyvendinti numatomus tikslus ir nustatyti problemas, kylančias panaudojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų skiriamą paramą Lietuvos regionams. Todėl yra tikslinga formuluoti pagrindinį tyrimo klausimą: Kaip Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų regioninio planavimo projektų 2007 – 2013 m. laikotarpiu įgyvendintų Lietuvoje atliktos analizės rezultatai pagerintų paramos panaudojimą bei problemų sprendimą ateityje bei padėtų nustatyti projektų pasiskirstymą Lietuvos regionuose?

Darbo objektas: Europos Sąjungos regioninė politika ir struktūrinė parama 2007 – 2013 m. laikotarpiu.

Darbo dalykas: Europos Sąjungos lėšomis finansuojami regioninio planavimo projektai Lietuvoje 2007 – 2013 m. laikotarpiu.

Darbo tikslas: Išanalizuoti Europos Sąjungos lėšomis finansuojamus regioninio planavimo projektus 2007 – 2013 m. laikotarpiu Lietuvoje ir sudaryti paramos panaudojimo žemėlapi Lietuvoje.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti Europos Sąjungos regioninės politikos turinį ir struktūrinės paramos instrumentus;
2. Išnagrinėti Europos Sąjungos struktūrinę paramą 2007 – 2013 m. ir jos valdymo sistemą Lietuvoje;
3. Ištirti Europos Sąjungos lėšomis 2007 – 2013 m. finansuojamų regioninio planavimo projektų įgyvendintų Lietuvos regionuose pasiskirstymą, kryptis ir mastą;

Rengiant šį bakalauro baigiamąjį projektą naudoti šie **metodai:**

- Lietuvos ir užsienio mokslinės literatūros analizė yra atlikta, norint pateikti regioninės politikos sampratą bei reikšmę Lietuvoje ir Europos Sąjungos šalyse;
- statistinių duomenų analizė naudota siekiant įvertinti Europos Sąjungos struktūrinių fondų 2007-2013 m. paramos panaudojimą Lietuvoje bei nustatyti atliktus veiksmus, pasinaudojant minėtos paramos lėšomis;
- atlikta dokumentų analizė, norint pateikti Europos Sąjungos regioninės politikos institucinę sąrangą bei nagrinėjant Europos Sąjungos struktūrinius fondus;
- atlikta internetinių dokumentų analizė, kurios metu surinkti ir susisteminti tyrimui įgyvendinti reikalingi statistiniai duomenys;
- norint ištirti Europos Sąjungos lėšomis 2007 – 2013m. laikotarpiu finansuojamų regioninio planavimo projektų įgyvendintų Lietuvos regionuose pasiskirstymą, kryptis, mastą bei sudaryti žemėlapi - naudojama aprašomoji statistinė analizė.

Darbo struktūra:

Šis baigiamasis projektas yra suskirstytas į tris dalis. Pirmojoje projekto dalyje yra pristatoma Europos Sąjungos regioninės politikos esmė, tikslai ir instrumentai naudojami regioniniai politikai

įgyvendinti. Antrojoje projekto dalyje aptariama Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos panaudojimas Lietuvos kontekste. Trečiojoje projekto dalyje pristatoma Europos Sąjungos investicijų panaudojimas Lietuvos regionuose, nustatomos kryptys, mastas ir analizuojamos problemos.

1. EUROPOS SAJUNGOS REGIONINĖ POLITIKA TEORINIU ASPEKTU

Regiono plėtra yra labai platus reiškinys tiek mokslo srityje, tiek ir praktikoje. Regionas ar regiono plėtra mokslininkų yra pateikiami skirtingais apibrėžimais. Kiekvienas mokslininkas skirtingai pateikia regiono plėtros esmę bei įvardina skirtingas veiklas, kurios yra svarbios norint siekti regioninės plėtros. Regionas yra pateikiamas, kaip tam tikra teritorija turinti skirtingus bruožus. Kiekvienas regionas vysto plėtrą, įgyvendina regioninės politikos uždavinius ir priima teritorijai reikalingus vykdyti sprendimus. Regioninė politika svarbi kiekvienos valstybės ekonominėje politikoje. Regionų plėtros ir netolygumų problematika tapo ypač populiari Lietuvos mokslininkų tarpe, šaliai tapus Europos Sąjungos (toliau ES) nare ir pradedant intensyviai panaudoti ES struktūrinių fondų paramą. Atskiri teritoriniai vienetai dažnai skiriasi ne tik plotu, gyventojų skaičiumi, bet ir ekonomine bei socialine gerove. Regioninė politika sudaro galimybes daryti įtaką regionų ekonomikos vystymuisi.

Šiame skyriuje analizuojama autorių pateikiama regiono politikos samprata, regioninės politikos teikiama nauda regionų plėtros vykdymui bei nacionaliniai plėtrai. Pateikiami pagrindiniai regiono plėtros tikslai, nagrinėjama regioninės politikos įgyvendinimo principai bei regioninės politikos efektyvumą valstybėje lemiantys ES instrumentai - jų atliekamos funkcijos.

1.1 Regioninės politikos samprata ir reikšmė

Tiek Lietuvos, tiek užsienio mokslininkai skirtingai pateikia regioninės politikos sampratą. Reikia paminėti, jog regioninė politika sinonimiškai literatūroje pateikiama kaip *sanglaudos politika* arba *struktūrinė politika*. Pavyzdžiui Bagdzevičienė (2000, p. 10) regioninę politiką pateikia kaip sutelktas priemonės, kurių vykdymas veikia regiono plėtrą ir įtakoja vienodo pragyvenimo lygio kitimą ir gerėjančias pragyvenimo veiksnius visiems piliečiams, o pasak Čapliko (2006, p. 10) regionas apibūdinamas kaip kokios nors teritorijos stambi dalis. Skirtumai tarp regionų susidaro tiek dėl vidinių, tiek dėl išorinių aplinkos veiksnių, tokių kaip geografinė padėtis, gamtiniai ištekliai, energetikos išteklių prieinamumas, išsivystymo lygis, darbo rinkos situacijos ir kitų. Taigi, vieni regioninę politiką suvokia kaip priemonių visumą, kurios įtakoja vietos ekonominį augimą, kiti tai suvokia kaip tam tikrą veiklą, kurios pagalba vyksta atskirų sričių plėtotė. Mačys (2006) teigia, jog

regioninė politika atsiranda tada, kuomet, valdyme yra taikomos ekonominės ir teisinės priemonės daromas skirtingas poveikis atskirų šalies regionų ekonominei ir socialinei regioninei plėtrai, siekiant mažinti skirtumus tarp regionų, skatinti subalansuotą plėtrą visoje šalies teritorijoje. Kaip teigia Česonis (2012, p. 20), regioninė politika suprantama kaip teritoriškai ir metodiškai skirstoma šalies socialinė, ekonominė ir ekologinė raida, siekiant geriausiai išnaudoti vietinius resursus ir išlyginti regionų skirtumus. Bagdzevičienės (2011, p. 10) nuomone, regioninę politiką galima apibūdinti, kaip priemonių, skirtų ekonominės plėtros skatinimui regione visumą arba priemonių, kurios užtikrintų vienodas gyvenimo sąlygas visiems šalies gyventojams visumą. Sitek (2014) teigimu, ES regioninė politika yra susijusi su kiekvienos valstybės narės vykdoma politika, todėl siekiant efektyvumo, svarbiausia atsižvelgti į politinius ir ekonominius rodiklius. Kadangi kiekviena šalis regioninės politikos įgyvendinimui išskiria reikalingas priemones pagal vykdomą politiką, todėl yra pastebimi skirtumai tarp priemonių įgyvendinimo bei rezultatų siekimo regionuose.

Regioninės politikos samprata nėra visiškai nusistovėjusi, todėl yra pateikiamos skirtingos regioninės politikos interpretacijos tarp užsienio autorių. Kaip jau buvo minėta, regioninės politikos samprata nėra vienakryptė. Crescenzi R. (2014) teigimu, regioninė politika yra „erdvės“ politika. Todėl jos įgyvendinimas turi būti nukreiptas į visą reikiamą regiono teritoriją (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Regioninės politikos sąvokos

(sudaryta autoriaus, remiantis moksliniais šaltiniais)

Crescenzi R., 2016	Kuomet finansavimas yra suteikiamas remiantis geografiniais kriterijais ir turi palaikyti teritorinį sąryšį tarp ES šalių ir atskirų regionų, skatinti vystymąsi sričių su „skirtingomis socialinėmis, nustatytomis, ir technologinėmis ypatybėmis”.
Cretu, C., 2015	Veiksmų seka, padedanti sujungti ES teritorijas su aukšto lygio numatytais politikos tikslais. Regionai yra investicinės teritorijos, kurios pagreitina Europos teritorijų vystymąsi iki nustatytos vientisos ribos.
Crescenzi, R. 2014	Regioninė politika yra „erdvės“ politika. Kuomet finansavimas yra skiriamas atsižvelgiant į geografinių kriterijų atitikimą, o vertinimas atliekamas vertinant „erdvės“ veiklos vienetus.
Europos Komisija, 2014	Regioninė politika – numatytų veiksmų programa, skirta regionams ir miestams ES siekiant paremti darbo vietų kūrimą, verslo konkurencingumo didinimą, ekonomikos augimą ir plėtrą gerinančią piliečių gyvenimo kokybę.
Eiselt I., 2013	Viršvalstybinė politinė institucija, kurios sukūrimą lėmė politinis susitarimas dėl tam tikros apimties ir ekonominės kokybės poreikio ES, kuri yra

	paremta bendru suskirstymo poreikio supratimu.
--	--

Kitaip tariant, regioninė politika yra visuma veiksmų, politinių sprendimų, kuriais yra siekiama sumažinti ekonominę ir socialinę atskirtį teritorijose. Atsižvelgiant į regioninės politikos suvokimų skirtumus, galima teigti, jog tema yra aktuali, tačiau pateikiama skirtingais požiūriais. Autoriai pabrėžia, jog numatytų veiksmų vykdymas regioninės politikos plotmėje yra neatsietinai svarbus Europos ekonominio lygio vystymui visoje teritorijoje. Medeiros (2013) pabrėžia, jog atsižvelgiant į regioninės politikos vykdymo sudėtingumą, apimtį ir ribotas finansines galimybes, sanglaudos politiką sunku įvertinti, kai ji pasiekia politiką, patvirtinimo etapą ir jos rezultatų poveikį teritorijai. Tačiau galima pastebėti, kad yra pabrėžiama - regioninė politika yra veiksmų programa, kuriai užtikrinti reikalinga išsami veiksmų analizė kiekviename regione. Išsamios veiksmų analizės regionuose nebuvimas neužtikrina reikiamo finansinės paramos panaudojimo bei neleidžia investuoti į problemines sritis.

Regioninė politika veikia kryptimi, kuria norima sumažinti socialinius ir ekonominius skirtumus ar visiškai juos panaikinti, tačiau atsižvelgiama į gamtos, kultūros išskirtinumą ir išsaugojimą. Kaip teigia Puidokas, Daukaitė (2013), pagrindinis regioninės plėtros tikslas – plėtoti regionų materialų ir nematerialų turtą bei potencialą, siekiant regiono patrauklumo ir konkurencingumo. Skiriamos lėšos padeda regionams išnaudoti savo ekonomines galimybes. Dažnai literatūroje yra pateikiama, jog regioninė politika, nedaro poveikio privataus sektoriaus rinkos plėtrai ir nesuteikia garantijų, kuriomis būtų užtikrinama lygybė tarp piliečių ir svarbiausia tarp atskirų regionų. Teritorinė socialinė sanglauda matuojama vertinant pagrindinių jos sudedamųjų dalių – gyventojų pajamų ir nedarbo (arba užimtumo) lygio teritorinius netolygumus šalyje (2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, 2014). Todėl teritorinė socialinė sanglauda Lietuvoje vertinama pagal samdomojo darbo pajamas viename namų ūkio nariui per metus ir vidutinį metinį nedarbo lygį. Todėl, Mačys (2006) išskiria penkis regioninės plėtros principus, kurie apibrėžia strategiją ir metodus:

- politika turi patenkinti gyventojų poreikius, kurie gauna mažiausias pajamas;
- politika turi stiprinti vietinius ryšius ir kontrolę;
- lygių partnerių pagalba gali būti pasiekiamas pasitikėjimas savimi;
- regioninis vystymas turi būti atsižvelgtas į socialinius, finansinius ir aplinkosauginius požiūrius;
- regioninis vystymas, tai kiekvienam regiono piliečiui turi būti suteiktas vienodas socialinis orumas bei pasitikėjimas (Mačys, 2006, p. 92).

Kitaip tariant, ES regioninės politikos vykdymu nesiekama pakeisti nacionalinių regioninių politikų. Valstybės norėdamos pradėti keisti šalies regionų padėtį turi finansiškai remti investicijas į darbo vietų kūrimą ir taip naudodamos ES instrumentus spręsti problemas regionuose. ES nėra pajėgi visiškai išspręsti regionuose kylančių problemų be šalių aktyvaus dalyvavimo vykdant regioninės plėtros uždavinius. Kiekviena valstybė pasirenka kokią kryptį išskirti ir kokią politiką vykdyti. Pasak Puidoko, Daukšaitės (2013) ES regioninės politikos esmė yra suprantama demokratijos plėtra, subsidiarumo principo panaudojimas, ekonominių skirtumų tarp regionų mažinimas. Kiekviena valstybė turi prisidėti finansiškai prie ES struktūrinių fondų skirtos paramos tam tikrai sričiai įgyvendinimo teritorijoje, todėl ES struktūriniai fondai yra tik vienas iš instrumentų, prisidedančių prie valstybių narių vykdomų programų regioniniams skirtumams mažinti.

Teritorinė sanglauda reiškia regionų susiejimą, kad būtų išnaudoti jų privalumai ir pasiektas bendradarbiavimas pasitelkiant naujus novatoriškus metodus, siekiant spręsti bendrus uždavinius, taip teikiant naudos visai ES ir taip ją stiprindami (Europos Komisija, 2014, p. 3-5). Mokslinės literatūros šaltiniuose teigiama, kad daugiau nei trečdalis viso ES biudžeto yra skiriama vadinamajai sanglaudos politikai, įgyvendinamai struktūrinių fondų pagalba, siekiant vieningos ir harmoningos regiono plėtros (Mohl, Hagen, 2010). Regioninė politika, tai yra pagrindinė ES investavimo politika, kuri yra nukreipta į visus ES regionus ir miestus, šia politika siekiama remti darbo vietų kūrimą, verslo konkurencingumą, ekonomikos augimą bei pagerinti piliečių gyvenimo kokybę (Europos Komisija, 2015). Regioninių problemų nustatymas teritorijoje leidžia išskirti reikiamas priemones joms mažinti ir siekti tinkamo/ konkurencingo lygio tarp kitų regionų.

ES naudojama teritorijos skirstymo į regionus sistema – NUTS (*žr. 2 lentelė*) statistinių teritorinių vienetų hierarchija, kuri paremta normatyviniais ir analitiniais kriterijais ir dažniausiai naudojama statistiniais tikslais (Žalevičienė, 2012). Naudojama NUTS sistema leidžia statistiškai įvertinti teritorijų išsivystymą naujose narėse, tačiau yra pabrėžiama, jog padidėjus šalių narių skaičiui, nacionalinio ir regioninio lygmens skirtumai tapo labiau pastebimi. NUTS sistemoje yra išskiriami penki galimi teritoriniai dariniai. Regionų analizei labai svarbus duomenų prieinamumas, todėl būtina tinkamai grupuoti šalis ir jų atskirus teritorinius darinius. Tokios kvalifikacijos pagalba yra nustatoma ir skiriama ES struktūriniai fondai, kurių dėka yra mažinami regioniniai skirtumai ES. Kadangi Lietuva visame šalių kontekste yra pateikiama kaip vienas, nedalomas regionas, todėl visa ES struktūrinių fondų parama yra skiriama visai Lietuvos teritorijai.

2 lentelė. Europos Sąjungos teritorijos skirstymo į regionus sistema
(sudaryta autoriaus pagal Europos Komisijos duomenis, 2015)

<i>Teritorijos skirstymas į regionus</i>	<i>Teritoriniai dariniai</i>
--	------------------------------

NUTS I	dažniausiai tai visa šalis, kai kuriais atvejais tai gali būti ir smulkesni teritoriniai dariniai;
NUTS II	santykinai dideli regionai;
NUTS III	paprastai tai tarpinis lygmuo tarp regiono ir savivaldos;
NUTS IV	savivaldos vienetai;
NUTS V	už savivaldos darinius smulkesni teritoriniai vienetai.

Vienas teritorinis vienetas gali būti priskirtas prie kelių NUTS lygių. Reikia pabrėžti, jog vienos valstybės narės teritorinis vienetas gali turėti tik vieną, pagal NUTS sistemą, nustatytą pavadinimą. Jeigu susidaro tokia situacija, jog du skirtingų valstybių narių teritoriniai vienetai turi tą patį pavadinimą – norint identifikuoti regionus yra pridedamas tos šalies kodas. Taip pat kiekviena valstybė narė gali turėti smulkesnį, kurį nustato pati valstybė, NUTS 3 lygio teritorinių vienetų suskirstymą. Toks padalijimas labai reikalingas statistiniams duomenims ES palyginti, tačiau jis taikomas ir įgyvendinant ES regioninę politiką (Local Administrative Units, 2010). Kadangi Lietuvos teritorija yra pateikiama kaip vienas regionas, todėl yra sunku nustatyti koki pokyčiai statistiškai yra pasiekti Lietuvos teritorijoje nustatytuose regionuose. Kalbant apie nacionalinę regioninę politiką šalyje ji yra įgyvendinama dviem kryptimis:

- Horizontalia kryptimi (parama įgyvendinant visus šalies regionų strateginius plėtros dokumentus ir sektorių politikos koordinavimas);
- Vertikalia kryptimi (parama tikslinių teritorijų plėtrai ir ūkio sektoriams, susiduriantiems su specifinėmis problemomis) (Žalevičienė, 2012).

Kiekviena iš krypčių yra priskiriama pagal tam tikrus taikytinus prioritetus bei kryptis. Taip pat atsižvelgtina ir į norimos įgyvendinti veiklos išsidėstymą teritorijoje. Reikia pažymėti, jog regioninė politika yra priskiriama prie horizontaliosios vykdymo krypties.

Taigi, regioninės politikos sampratą formuoja skirtingi autorių požiūriai. Tačiau išanalizavus skirtingų autorių pateikiamas regioninės politikos sampratas matyti, jog kiekvienas iš autorių pabrėžia vienodas sritis, kurie nusako regioninės politikos esmę. Jų teigimu regioninė politika – tai tikslinė veikla, kurioje yra įgyvendinami valstybės regioninės plėtros tikslai ir kurių įgyvendinimas padeda sumažinti didelius skirtumus tarp regionų bei išspręsti didžiausias problemas teritorijoje. O ES teritorijoje esančiuose regionuose vykdoma veikla norint užtikrinti, kad ES taptų stipria, galinga ir vieninga ekonomine - socialine jėga pasaulyje. Reikia pažymėti, jog regionai vis labiau pateikiami kaip reikšmingi valstybės valdymo elementai, kurie užtikrina geresnes gyvenimo sąlygas. Regiono plėtra yra svarbi įgyvendinant pagrindinius regiono tikslus, taip regionai tampa konkurencingi ir patrauklūs vietos gyventojams, verslo sektoriui bei turistams.

1.2 Europos Sąjungos regioninės politikos tikslai ir principai

Regioninė politika dar vadinama *sanglaudos politika*. Literatūroje yra pateikiamas bendras regioninės politikos tikslas – stiprinti vadinamąją ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą regionuose, kurie turi teisę gauti paramą (Europos Komisija, 2014). Praktikoje tai pateikiama kaip: *ekonominė ir socialinė sanglauda* (konkurencingumo didinimas bei ekologiškai tvarus ekonomikos augimas regionuose ir geresnių paslaugų, didesnių darbo galimybių ir geresnės gyvenimo kokybės užtikrinimas), *teritorinė sanglauda* (regionų susiejimas taip, kad jie išnaudotų savo privalumus ir bendradarbiautų pasitelkę naujus novatoriškus metodus siekdami spręsti bendrus uždavinius (klimato kaita ir pan.), teikdami naudą visai ES ir ją stiprindami (Europos Komisija, 2014). Pastebėtina, jog Europos Komisija (toliau EK) regioninę politiką pateikia kaip atskirų šalių vykdomą politiką ir atskirų tikslų, rodiklių gerinimą, bei visos ES politiką kaip vieną bendrą problemų visumą. ES sudarančios valstybės susiduria su panašiomis problemomis, todėl tikslus lėšų paskirstymas leidžia greičiau sumažinti atsiradusius skirtumus bei pagerinti atskirų sričių funkcionavimą teikiant paslaugas, užtikrinant geresnes gyvenimo sąlygas piliečiams.

ES apibrėžia dar vieną regioninės politikos tikslą – reikiamų priemonių kūrimas, plėtojimas ir įgyvendinimas siekiant inicijuoti ekonomines veiklas, galimybė iniciatyviems žmonėms tenkinti savo poreikius ir įgyvendinti savo ambicijas, atsižvelgiant į regionų savitumus. (Partnerystė sisteminiam regionų plėtros specialistų rengimui – PASTRE, 2009). Siekiant įgyvendinti šį tikslą, yra keletas sanglaudos politikos vykdomų veiklų, kuriomis yra siekiama sumažinti atotrūkius tarp ES regionų. Sitek (2014) teigia, jog svarbiausia yra vykdyti ekonominę sanglaudą, kurios tikslas yra sumažinti BVP vienam gyventojui skirtumus toje pačioje šalyje arba visoje ES teritorijoje. Autorė pabrėžia, jog nuoseklus socialinės sanglaudos vykdymas, padėtų sumažinti nedarbo rodiklius bei padėtų išspręsti senėjančios visuomenės problemą. Tačiau Kilkenny (2010) pastebi, jog nepakankamas specialistų bendradarbiavimas regioninės politikos srityse įtakoja neefektyvų problemų sprendimą, bei statistinių duomenų analizės trūkumą. Taip pat yra išskiriamas atsakomybės pasidalinimo trūkumas siekiant efektyvesnio bendradarbiavimo tarp regionų ir ES institucijų.

Reikia pažymėti, jog ES regioninės politikos tikslai laikui bėgant buvo tikslinami atsižvelgiant į vykdomas kryptis ir didžiausias problemas. Kiekviena valstybė atsižvelgdama į ekonominę padėtį, socialines problemas, pragyvenimo lygį, gyvenimo kokybę ir kitus objektyvius rodiklius, formuoja skirtingus regioninės politikos tikslus. Tačiau, kaip jau buvo minėta, teorijoje egzistuoja bendrieji regioninės politikos tikslai.

Pagrindinis dabartinės regioninės politikos principas – telkti pagalbą regionams, kurių plėtra atsilieka nuo kitų dėl rimtesnių problemų infrastruktūroje, ekonominėse veiklose ir švietime ES regioninė politika remia Europos solidarumo idėją, todėl reikia derinti šalių narių veiksmus

atsižvelgiant į subalansuotą Europos integraciją, o taip pat ir juos tikslingai nukreipti (Dapkus, 2005). Siekiant, kad struktūriniai fondai būtų tiksliai apibrėžti, bei siekiant padidinti struktūrinių fondų teikiamos paramos efektyvumą ir užtikrinti teisingų lėšų skyrimą 1988 m. buvo priimti reglamentai su pagrindiniais nustatytais principais. Todėl ES regioninė politika, kitaip tariant, tikslų siekimas yra įgyvendinamas pagal penkis bendrus principus, kuriuos išskiria Burneika (2013):

- *Koncentracijos principas.* Juo siekiama, kad ES regioninė parama, tikintis jos didesnio efektyvumo, būtų orientuota į griežtai apibrėžtas teritorijas ir gyventojų skaičių. (Burneika, 2013)
- *Papildomumo principas.* Pagal šį principą ES paramos programų lėšos gali būti naudojamos tik kaip papildančios atskiros šalies išlaidas regioninei plėtrai. Įvestas siekiant išvengti praktikos, kai valstybės narės EB pagalba pakeisdavo nacionalinio biudžeto lėšas. Tad valstybės narės turi išlaikyti viešąjį finansavimą pagal kiekvieną tikslą ne mažesnio lygio, nei buvo ankstesniame laikotarpyje. (Burneika, 2013)
- *Programavimo principas.* Pagal šį principą regioninė politika turi būti planuojama keletui metų į priekį, ruošiant strateginius dokumentus ir konkrečias įgyvendinimo programas (daugiametės programos). Tokiu būdu tikimasi garantuoti efektyvesnę ir labiau koordinuotą lėšų panaudojimą, o taip pat panaudojimo kontrolę ir rezultatų įvertinimą. Tad programavimo principas – rezultatas proceso, vedančio į sprendimus per partnerystę. (Burneika, 2013)
- *Partnerystės principas.* Reikalauja kuo glaudesnio EK ir atitinkamų valstybės narės visų lygių (nacionalinio, regioninio ir vietinio) valdžios institucijų bendradarbiavimo nuo parengiamosios stadijos (inicijavimo) iki priemonės įgyvendinimo. (Burneika, 2013)
- *Subsidiarumo principas.* Kuris teigia, kad aukštesnė valdžia gali ir turi nesiimti veiksmų, jeigu numatytus tikslus gali efektyviau pasiekti žemesnio lygio valdžia. Kitaip tariant, sprendimai turi būti priimami tame lygyje kuriame jie yra geriausiai įgyvendinami. (Burneika, 2013)

Regioninės politikos šalyse narėse įgyvendinimas turi būti užtikrintas bendrų aljanso principų laikymusi. Nustatyti principai nusako reikalavimus į kuriuos regioninės politikos įgyvendinimas turi būti orientuotas priimant reikalingus sprendimus. Nustatyti principai yra tam tikros taisyklės, kurios nukreipia šalių narių politiką reikiama linkme bei užtikrina reikiamą problemos sprendimo būdą.

I. Šidlauskienės (2000) teigimu, ES šalių regioninė politika yra paremta bendrąja ES regionine bei struktūrine politika. Regioninė politika didelį dėmesį skiria planavimui, bendradarbiavimui, stebėsenai, vertinimui ir įsipareigojimų vykdymui (Čaplikas, 2006), todėl norint išspręsti ES regiono problemas yra išskiriami šie uždaviniai:

- Vykdomos reformos šalyje, kuriomis siekiama sumažinti ekonominius skirtumus, paderinti pragyvenimo sąlygas ES piliečiams.
- Siekiama sukurti konkurencingą ir diversifikuotą regionų ekonomiką.

- Regioniniuose skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą. (Choromanskytė, 2010).

Nors šalių miestai tampa vis svarbesni Europos aljanso ekonominės ir socialinės plėtros bei politikos vykdymui bei formavimui, tačiau regioninė politika yra vis dar orientuota į sektorių, administracinių sienų nustatymą ir politikų vykdymą juose. Sanglaudos politika labiausiai pastebima politika, nes jos rezultatai turi įtakos ekonominei ir socialinei plėtrai (Puidokas ir Daukaitė, 2013). Kaip teigia Puidokas ir Daukaitė (2013) siekiant efektyvaus sanglaudos politikos įgyvendinimo, ji turėtų glaudžiai sietis su strateginiais tikslais, taip pat siekti savo pagrindinio tikslo – telktis į mažiau išsivysčiusius regionus. Tikslus ir strategija paremtas regioninės politikos vykdymas padeda išskirti problemas bei tikslingai nukreipti lėšas reikalingas tų problemų sprendimui.

Literatūroje yra pateikiamos dažniausiai pasitaikančios ES regioninės politikos formos:

- Vyriausybės pagalba dėl investicijų naujose ir esamose pramonės šakose – tuo siekiama padėti sprendžiant regioninio nedarbo, decentralizacijos, lėto augimo ir kitas problemas.
- Papildomos išlaidos infrastruktūrai, keliams, uostams, gyvenamiesiems namams ir t.t.
- Bendros subsidijos, kurios mažina gamybos kaštus – subsidijos įdarbinimui, kuris skatina daug darbo jėgos reikalaujančių metodų naudojimą, o tai prisideda prie nedarbo lygio mažinimo.
- Neigiamas skatinimas – industrinių vietų kontrolė, stengiantis sulaikyti pramonę nuo koncentracijos klestinčiose vietovėse, perpildytose teritorijose ir t.t (Partnerystė sisteminiam regionų plėtros specialistų rengimui – PASTRE, 2009).

Taip pat siekiama padėti spręsti regiono nedarbo, decentralizacijos, lėto augimo ir kitas problemas. Paramą sudaro subsidijos, dotacijos, tam tikros mokesčių lengvatos, lengvatiniai kreditai investicijoms (Cretu, 2015). Siekiant dirbti efektyviai ir sumažinti regioninius netolygumus socialine ir ekonomine prasme ES narės turi galimybę pasinaudoti finansine parama iš struktūrinių fondų. Pasinaudojus negrąžinama parama yra galimybė sumažinti atsilikimą nuo kitų regionų arba panaikinti atsiradusius trūkumus. Tačiau lėšų paskirstymo nekontroliavimas lemia ne tik teigiamų, bet ir neigiamų padarinių atsiradimą. Todėl tiek valstybės, tiek ES struktūrinių fondų finansinė parama turėtų būti stebima ir užtikrinamas sklandus lėšų paskirstymo stebėsenos mechanizmas.

1.3 Europos Sąjungos regioninės politikos institucinė sąranga

Europos Sąjunga yra didelė apibrėžta teritorija, kurios regioninės politikos įgyvendinimas turėtų būti užtikrinamas kiekvienoje teritorijoje. Todėl norint pasiekti efektyvių rezultatų ir stebėti vykdomas veiklas buvo įkurtos institucijos, kurios kontroliuotų, vertintų susidariusias situacijas ir skatintų paramos panaudojimą. Pažymėtina, jog visi lygmenys, nepriklausomai nuo valdžios, kaip yra pateikiama, turi būti „arčiau piliečių“. Bendradarbiavimas su piliečiais leidžia geriau įsigilinti į

susidariusią situaciją. Institucijų atliekami darbai suprantami, pagrįsti, taip pat piliečių suinteresuotumas žinoti, kokias funkcijas institucijos privalo vykdyti ir atsižvelgti į piliečių interesus, kas lemia efektyvesnį problemų sprendimą bei išiklausymą į piliečių nuomonę. ES institucijos bendradarbiauja tarpusavyje priimdamos sprendimus, kurie yra svarbūs regioninės plėtros įgyvendinimo etapuose. Galima išskirti šias ES institucijas:

Regioninės politikos generalinis direktoratas (DG REGIO) yra atsakingas už Europos regioninės plėtros ir Sanglaudos fondų bei pasirengimo narystei struktūrinės politikos instrumento administravimą. Kurį sudaro apie 700 specialistų, suprantantys ir gebantys išspręsti problemas, su kuriomis susiduria valstybės ir jas sudarantys regionai. Direktoratui vadovauja - Walter Deffaa. (http://ec.europa.eu/dgs/regional_policy/index_lt.htm)

Regionų komitetas (CoR) jis suteikia galimybę miestams ir regionams pateikti atsiliepimus apie rengiamus ES teisės aktus ir užtikrinti, jog į juos būtų atsižvelgta įgyvendinant poreikius. Regionų komitetas yra ES patariamasis organas, kuris atstovauja ES vietos ir regionų valdžios institucijas. Komitetui pirmininkauja Markku Markkula. Komiteto atstovų teigimu, kiekviena regioninė valdžia ir piliečiai yra atsakingi už regionų politikos vykdymą ir dalyvavimą procese (http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/cor/index_lt.htm).

Europos regionų asamblėja (AER) tai politinė Europos regionų organizacija, Europos ir tarptautiniu mastu išreiškianti regionų interesus, kuri siekia, kad išaugtų Europos regionų politinis vaidmuo; remia regioninę demokratiją, atsižvelgiant į egzistuojančią įvairovę; prisideda prie bendradarbiavimo plėtros visose srityse; mokymais skatina regionuose išrinktų atstovų bei civilių tarnautojų integraciją Europoje (Partnerystė sisteminiam regionų plėtros specialistų rengimui – PASTRE, 2009).

Europos vietinių regioninių valdžių kongresas (CLRAE) teikia praktinę pagalbą naujoms narėms, kuriant veiksmingą savivaldą vietose ir regionuose. Europos Taryboje yra Europos regionų ir savivaldybių balsas, pataria ministrų komitetui ir Europos Tarybos Parlamentinei asamblėjai visais vietinės ir regioninės politikos aspektais; artimai bendradarbiauja su nacionalinėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, atstovaujančiomis vietinę ir regioninę valdžią; ruošia reguliarias šalių ataskaitas apie Tarybos narių bei šalių-kandidatų vietinės ir regioninės demokratijos padėtį ir kontroliuoja Europos savivaldos chartijos principų įgyvendinimą; padeda naujai priimtoms valstybėms, įgyvendinant vietinę ir regioninę savivaldą (http://www.coe.int/t/congress/Activities/Monitoring/default_en.asp?mytabsmenu=3).

Visos ES institucijos, susijusios su regionų plėtra, užtikrina regioninės politikos sistemos stabilumą. Kiekviena institucija yra atsakinga už atskirus veiksnius ir sudaro tam tikrą regioninės politikos sistemą. Tačiau yra pabrėžiama, jog kiekvienas pilietis yra atsakingas ir turi galimybę dalyvauti regioninės politikos vykdyme. Institucijos, kontroliuojančios regioninę plėtrą, yra susipažinę

su kiekvienos šalies situacija ir kiekvienos valstybės atstovai bendradarbiauja su institucijomis, siekdamos priimti sprendimus, kurie geriausiai atitinka esamą situaciją. Jos garantuoja bendradarbiavimą tarp šalių regionų, kad būtų pasiektas norimas rezultatas, todėl atliekamų funkcijų sutrikimai nulemtų netinkamą regioninės politikos vystymą ir nebūtų užtikrinamas efektyvus tarpregioninis bendradarbiavimas.

1.4 Europos Sąjungos struktūriniai fondai

Europos Sąjungos struktūriniai fondai yra mechanizmas sukurtas regioninės plėtros tikslams įgyvendinti. Tai įrankis, kuris praktikoje padeda mažinti skirtumus (socialinius, ekonominius) regionuose. ES pateikia vieną iš regioninės politikos tikslų, tai reikiamų priemonių kūrimas ir plėtojimas, ir įgyvendinimas, siekiant skatinti ekonomines veiklas, galimybę suinteresuotiems žmonėms įgyvendinti idėjas, atsižvelgiant į regionų skirtumus ir esamą situaciją. ES institucijos skiria didelį dėmesį veiklos efektyvumui ir skatina ryšių bei konkurencingumo išlaikymą tarp šalių bei regionų. Taip pat ragina šalis nares aktyviai dalyvauti įstatymų rengime, teikti pasiūlymus ir pateikti atskirų problemų sprendimus. Regioninės plėtros tikslams įgyvendinti ES sukūrė finansinės paramos fondus, kurie suteikia galimybę gauti paramą atskiroms veiklų grupėms bei sritims. Reikia paminėti, jog tinkamai parinktas regioninės politikos modelis užtikrina tolygią ir subalansuotą šalies teritorijos ūkio raidą. ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimas Lietuvoje yra svarbus dėl keleto priežasčių. Visų pirma dėl to, jog ES parama yra didelė savo apimtimi, ji turi žymią įtaką valstybės sektoriaus finansams bei privačiame sektoriuje daromiems sprendimams. Antra – ES paramos lėšų paskirstymas yra vykdomas per valstybės institucijas, tai leidžia vykti diskusijoms apie ES lėšų panaudojimo kryptis, jų efektyvumą, galimybę tobulinti ES lėšų panaudojimo procesus siekiant didesnės lėšų panaudojimo naudos. Tikslingas lėšų panaudojimas suteikia galimybę pasiekti reikšmingų rezultatų keliant Lietuvos išsivystymo lygį, sumažinant problemas regionuose, investuojant į mokslinius tyrimus ir geresnę socialinę aplinką. Todėl svarbu tinkamai paskirstyti ES struktūrinių fondų lėšas, identifikuoti ir išspręsti šių lėšų panaudojimo problemas, kad skirtos lėšos užtikrintų efektyvių tikslų siekimą. Taip pat kiekvienas regionas panaudoja skirtą paramą toms sritims, kurios reikalauja greito problemos sprendimo bei yra negalimos išspręsti be ES struktūrinių fondų skirtos paramos. Kiekvienas fondas atlieka jam priklausančias funkcijas bei skiria paramą nustatytoms skirtingoms sritims.

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) – viena pagrindinių Europos sanglaudos politikos finansinių priemonių. Jo paskirtis – padėti mažinti Europos regionų išsivystymo lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų vystymosi atsilikimą (Europos Parlamentas, 2016). Šio fondo paskirtis yra padėti ištaisyti ES regionams susidariusias problemas. ERPF veikimas skirtas

ekonominėms, aplinkosaugos ir socialinėms problemoms sumažinti miestuose, didžiausią dėmesį skiriant tvariai miestų plėtrai (Europos Komisija, 2014).

Regioninės politikos pradžia dažnai siejama su šio fondo įkūrimu, kurį nulėmė ES plėtra ir vis stiprėjanti integracija. Naujai prisijungusios narės sąlygojo ES atsirandančius ekonominio lygio išsivystymo ir konkurencingumo bendrojoje rinkoje netolygumus, kuriuos buvo būtina mažinti siekiant ES ekonominės ir socialinės sanglaudos. Taigi, šiuo tikslu 1975 metais buvo įkurtas ERPF, o šio fondo lėšos, būtina pažymėti, šiuo metu sudaro net apie pusę visų ES struktūrinių fondų biudžeto lėšų. Reikia pažymėti, jog šis fondas yra didžiausias struktūrinis fondas ES.

Šis fondas teikia regionams įvairią finansinę paramą. Fondas numato investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas, investicijas į infrastruktūrą (kelius, telekomunikacijas, energetiką) siekiant sujungti centrinius ES regionus su periferiniais, darbo vietų kūrimą bei paramą smulkiam ir vidutiniam verslui (įmonių konsultavimas, rinkos tyrimai, mokslo tyrimai), technologijų plėtrą. Šio fondo paramą gauna 17 valstybių, kurių BVP vienam gyventojui yra mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio. Tačiau šio fondo lėšomis yra padengiama tik dalis projektų skirtų regionų vystymuisi, atsižvelgiant į tai, jog kitą lėšų dalį turi finansuoti valstybė narė iš valstybės biudžeto.

Europos socialinis fondas (ESF). Fondas buvo įkurtas Romos sutarties pasirašymo 1957 metais, siekiant gerinti darbo galimybes Bendrijoje, skatinant užimtumą ir didinant geografinį bei profesinį darbo jėgos pasiskirstymą. Šis fondas yra skirtas gerinti socialinę, ekonominę gerovę visuose ES regionuose (Europos užimtumo strategija, 2008). Finansavimo tikslas - remti daugiau ir geresnių darbo vietų kūrimą tarp ES regionų, bendrai finansuojant nacionalinius, regioninius ir vietos projektus, didinančius užimtumą, gerinančius darbo kokybę ir įsitraukimą į darbo rinką šalių narių regionuose (Europos Komisija, 2014). Pagrindinis deklaruotinas Europos socialinio fondo prioritetinis tikslas yra gerinti darbuotojų, įmonių ir verslininkų prisitaikymo gebėjimus, tobulinant ekonominių permainų numatymą ir pozityvų valdymą.

Finansavimas iš šio fondo priklauso nuo esamų regiono rodiklių. Fondas remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausia užimtumo) problemas ir finansuoja švietimą ir profesinį mokymą, įsidarbinimo galimybių plėtrą, mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, švietimo ir profesinio mokymo sistemų tobulinimą. 2007-2013 metų laikotarpiu ESF paramą teikia per šias nustatytas kryptis:

- aktyvios darbo rinkos priemonės ir mokymasis visą gyvenimą;
- užtikrinama galimybė pilnai dalyvauti darbo rinkoje;
- darbo rinkos bei susijusių institucijų modernizavimas;
- socialinės atskirties mažinimas;
- valstybės narės institucijų darbo kokybės užtikrinimas;

- tarptautinio bendradarbiavimo galimybės.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog šiam fondui tenka apie ketvirtadalis visų struktūrinių fondų lėšų, kurios daugiausiai yra skiriamos užimtumo skatinimui visoje ES teritorijoje, skiriant finansinę paramą yra atsižvelgiama į mažiau ekonomiškai išsivysčiusias šalis ir atskirus regionus, kurie susiduria su tam tikromis problemomis. Kitaip tariant šis fondas padeda valstybėms narėms sudaryti sąlygas Europos darbo jėgai ir bendrovėms geriau pasirengti įveikti galimai atsirandančius naujus pasaulinius iššūkius ir problemas (Europos Komisija, 2012).

Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP) – priemonė, kuria siekiama užtikrinti ekonomikos augimą didinant žemės, miškų ir maisto ūkio konkurencingumą, sukuriant galimybę gyvenimo kokybei kaime gerinti kartu puoselėjant jau esamas vertybes (gamtines, žmogiškąsias ir kt.) ir siekiant sumažinti skirtumus tarp miesto ir kaimo bei aplinkinių regionų.

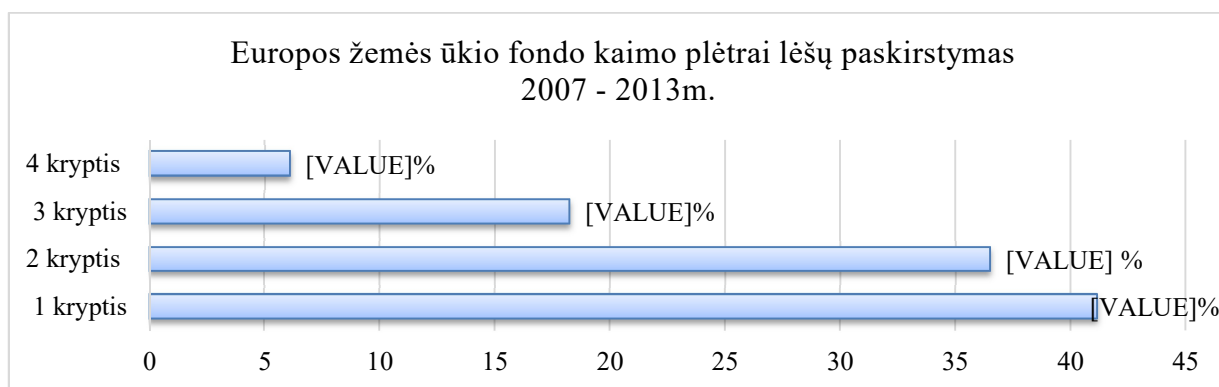
Šio fondo finansuojami kaimo plėtros tikslai yra:

- darbo vietų kūrimas, pereinantiems iš užimtumo pirminėje žemės ūkio gamyboje;
- verslumo kaimo teritorijose didinimas;
- gyvenimo kokybės gerinimas;
- Infrastruktūros plėtra kaime. (Europos Komisija, 2011)

Taip pat yra išskirtos keturios kaimo plėtros kryptys: žemės ūkio ir miškų sektorių konkurencingumo didinimas (41,15 proc.), aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas (18,22 proc.), gyvenimo kokybė kaime ir ekonominės veiklos įvairovė (36,48 proc.) ir Leader programa (6 proc.). 2007-2013 metų laikotarpiu Lietuvai žemės ūkio programai iš viso buvo skirta 2 mlrd. 260 mln. eurų (žr. 1 pav.). ES lėšos sudarė 1 mlrd. 734 mln. EUR. (LR žemės ūkio ministerija, 2014). Apibendrinant gautus duomenis, galima daryti išvadą, jog Lietuvoje skirta parama nebuvo pilnai panaudota dėl patirties bei problemų analizės trūkumo. Tokiems rezultatams įtakos galėjo turėti kylančios projektų administracinės priežastys, projektų vykdytojų patirties ir administracinių gebėjimų trūkumas, žmogiškųjų išteklių projektų specifika bei didelių projektų įgyvendinimo patirties trūkumas. Todėl, esamu laikotarpiu, sumažinus administracines problemas ir daugiau dėmesio skiriant žmogiškųjų kompetencijų tobulinimui būtų pasiektas kitas paramos įsisavinimo lygis Lietuvoje. Taip pat svarbus aspektas - galimybę pasinaudoti skiriamomis lėšomis riboja nustatyti netikslūs kriterijai. Mažos apimties projektai susiduria su kriterijų neatitikimo problema. Aiškus kriterijų nustatymas padidintų teikiamų projektų skaičių ir jų atitikimą nustatytiems reikalavimams. Reikia paminėti, jog šio etapo rezultatų kokybei įtakos turėjo ekonominė krizė, ilgai trunkančios pirkimų procedūros, projektų veiklų sezoniškumas, nepakankama projektų priežiūros ir mokėjimo prašymų vertinimo patirtis bei nepakankamos investicijos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui. Kuklier (2013) nuomone, 2007 – 2013 m. laikotarpiu atlikti veiksmai turi būti įvertinti ir išskirtos problemos, kurios neužtikrina

pilnavertiško lėšų panaudojimo. Svarbu lėšas paskirstyti taip, kad būtų užtikrintas reikiamas paramos panaudojimas ir pasiektas norimas rezultatas.

Atsižvelgiant į pateiktas paramos panaudojimo problemas, galima daryti išvadą, jog Lietuvoje yra susiduriama su įvairių sričių tiek administracinėmis, tiek ekonominėmis, tiek procesinėmis problemomis. Todėl Lietuva, numažinusi problemas, kurių atsiradimas nepriklauso nuo ES šalių ar institucijų sprendimų, padidintų paramos panaudojimą ir išspręstų reikiamas problemas.

**1 pav. Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtros lėšų paskirstymas 2007-2013 metais Lietuvoje
(sudaryta autoriaus, remiantis LR žemės ūkio ministerijos pateiktais duomenimis)**

Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas (EJRŽF) - vienas iš penkių Europos struktūrinių ir investicinių (ESI) fondų, kurie vienas kitą papildo ir kuriais siekiama skatinti augimą ir darbo vietų kūrimu grindžiamą ES atsigavimą (Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, 2013). Europos Komisijos pranešime spaudai (2015) pateikiama, jog šiuo fondo įkūrimu yra siekiama palengvinti bendros žuvininkystės politikos reformos plataus užmojo tikslų įgyvendinimą ir padėti žvejams pereiti prie tausios žvejybos. Fondo lėšomis yra finansuojami projektai, kuriais kuriamos naujos darbo vietos ir gerinama gyvenimo Europos pakrančių teritorijose kokybė. 2007–2013 metų laikotarpiui Lietuva gavo 54 713 408 eurų paramą.

Pagrindiniai ES finansavimo fondai yra keturi ir jie buvo aptarti plačiau, tačiau dažnai prie šių fondų yra prisikiriamas sanglaudos fondas. Sanglaudos Fondas (SF) – yra pagrindinis finansavimo politikos vykdymo įrankis. Šia į visus ES regionus ir miestus nukreipta politika siekiama remti darbo vietų kūrimą, verslo konkurencingumą, ekonomikos augimą ir pagerinti piliečių gyvenimo kokybę (ES sanglaudos politika, 2014).

Apibendrinant, galima teigti, jog struktūrinių fondų teikiama pagalba yra kaip priemonė, kuria yra užtikrinamas regioninės politikos įgyvendinimas. Nagrinėjant atskirus ES paramos etapus, matoma, jog šie fondai veikė ir 2004 – 2006 m. paramos laikotarpiu. Prasidėjus 2007-2013m. laikotarpiui, anot Kazėno (2008) Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Europos žuvininkystės fondo atskyrimas nuo bendrosios regioninės politikos ir Sanglaudos fondo integravimas į bendrą

struktūrinių fondų sistemą lėmė, kad struktūrinės politikos terminas dažnai keičiamas į sanglaudos politikos terminą. Taigi 2007-2013 m. laikotarpiu, ES struktūrinės paramos instrumentų kiekybiniai pokyčiai nulėmė tai, kad numatytiems regioninės politikos tikslams įgyvendinti, parama suteikiama nebe iš penkių, o tik iš trijų struktūrinių fondų:

- Europos regioninės plėtros fondo (ERPF);
- Europos socialinio fondo (ESF);
- Sanglaudos fondo.

Kalbant apie regioninės politikos vystymą ES regionuose, svarbus yra Europos regioninės plėtros fondas, kuris finansinės paramos pagalba padeda padidinti mažiau išsivysčiusių regionų plėtrą ir skatinti sanglaudos politiką. Parama daugiausiai dėmesio yra skiriama prioritetams, kurie yra numatyti ir atitinka „Konvencijos“, „Regioninio konkurencingumo ir užimtumo“ bei „Europos teritorinio bendradarbiavimo“ tikslus. Tačiau daugiausiai dėmesio yra skiriama infrastuktūros gerinimui, nuolatinėms darbo vietoms kurti (verslo kūrimas) ir t.t.

ES struktūriniai fondai yra kaip priemonė, vykdančią struktūrinę politiką, kurios siekis yra panaudojant finansines priemones sumažinti ES valstybių ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus ir pagerinti atsilikusių regionų konkurencingumą tarpusavyje (<http://www.epf.lt/>). Visos finansinės priemonės yra taikomos pasinaudojant pateiktų struktūrinių fondų lėšomis, kurios paskirstomos pagal programų finansavimo nuostatas bei išskirtas sritis. Iš ES fondų yra finansuojami tik teikiantys ekonominę naudą projektai. Tačiau tokios finansinės investicijos nauda pastebima tik praėjus tam tikram laikui. Taip pat, reikia paminėti, kad šių fondų teikiamos finansinės paramos yra teikiamos negrąžintinių subsidijų forma ir kompensuojant faktines išlaidas. Be to, svarbu pabrėžti, kad struktūrinių fondų parama skirta ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikroms sritims, bet jas papildyti. Teikiant pagalbą konkrečioms ekonomikos sektoriams, iš nacionalinių vyriausybių reikalaujama, kad struktūrinių fondų parama būtų naudojama ne kaip prielaida buvusias valstybines išlaidas šiems sektoriams skirti kitoms sritims (R. Lukoševičienė ir kt., 2006). Kitaip tariant struktūrinių fondų lėšos tik papildo valstybės investicijas į tas sritis, į kurias pati valstybė savo nuožiūra investuoja, siekdama išspręsti aktualias socialines ir ekonomines problemas. Tokiu būdu struktūrinių fondų lėšos patenka į valstybės biudžetą ir taip tampa valstybės biudžeto dalimi.

Apibendrinant, ES regioninės politikos samprata nėra visiškai susiformavusi. Tačiau kiekvienas mokslinėje literatūroje pateikiamas apibrėžimas turi vienodus aspektus, tokiu kaip: veiksmų programa, tikslų įgyvendinimas, politikos vykdymas, socialinių ir ekonominių veiksnių gerinimas, todėl ryškių skirtumų tarp pateikiamų apibrėžimų nėra nepastebima. Literatūroje yra pateikiama jog, regioninė politika, tai priimtų tikslų įgyvendinimas siekiant sumažinti ekonominius ir socialinius skirtumus tiek ES regioninės politikos, tiek nacionaliniu aspektu regione. Nagrinėjant regionų skirstymo struktūrą (NUTS sistema) pažymima, jog Lietuva ES kontekste priskiriama NUTS I lygiui, kuomet visa teritorija

yra pateikiama kaip vienas regionas. Siekiant kryptingai įgyvendinti regioninę politiką 2007-2013 metų laikotarpiu, nustatyti tikslai ir principai. Principais ir tikslais turi vadovautis regioninę politiką įgyvendinančios aljanso narės. Norint užtikrinti regioninės plėtros augimą už regioninę politiką ES lygmenyje yra atsakingos šios institucijos: Regionų komitetas, Europos regionų asamblėja, Europos vietinių regioninių valdžios kongresas. Šios institucijos užtikrina regioninės plėtros vykdymo sistemą ir reaguoja į vykstančius pokyčius ES regione, bei nacionalinėse regioninės plėtros sistemose.

2. EUROPOS SĄJUNGOS STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMA IR JOS VALDYMO SISTEMA LIETUVOJE

Išsiplėtus ES teritorijai tapo pastebimi teritorijų išsivystymo skirtumai. Todėl didelio atotrūkio sumažinimas bei vieningų ir lygių ES šalių augimo skatinimas yra pagrindinis ES regioninės politikos tikslas. Šią politiką galima laikyti struktūrinės politikos dalimi, kuri yra įgyvendinama pasitelkiant struktūrinius fondus ir jų teikiamą finansinę paramą (Verslo informacija, 2010 <http://www.vicrokiskis.lt/strukturiniai-fondai/>).

Ši parama negali būti naudojama kaip pagrindinis finansavimo šaltinis. Struktūrinė parama yra papildoma finansinės pagalbos priemonė (pagal papildomumo principą) teikianti pagalbą konkretiems sektoriams. Kaip teigia Hubner (2014), Bendrijos strateginės gairės ir nacionalinė bendroji strategija – pagrindiniai naujos reglamentavimo sistemos elementai, suteikiantys naujai politikai strateginę dimensiją. Tokiu būdu valstybės narės ir regionai yra skatinami Bendrijos prioritetus įgyvendinti kaip nacionaliniais prioritetus, tuo pat metu išlaikant savo ypatumus. Ekonominės ir socialinės sanglaudos tikslai yra labai svarbūs stiprinant politinę ir ekonominę plėtrą ES valstybėse narėse (Basile ir kt., 2007). Finansinė pagalba šalims tapo nuoseklesnė ir yra sutelkta į ES augimo ir užimtumo strategijos (vadinamosios Lisabonos strategijos) sąlygotas kategorijas. Jos prioritetinės kryptys yra šios:

moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra, inovacijos ir verslumas, informacinė visuomenė, transportas, energetika, aplinkos apsauga, investicijos į žmogiškąjį kapitalą, darbo rinkos politika ir geresnis dirbančiųjų bei visuomenės prisitaikymas. Europos Komisija tam tikra prasme laiduoja, kad ši strategija bus įgyvendinta programavimo priemonėmis. Ji užtikrina, kad investicijos būtų skiriamos nurodytiems prioritetams (Sanglaudos politika 2007-2013, 2007).

2.1 Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos valdymo sistema Lietuvoje

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, padidėjo susidomėjimas regionine politika, ypač šios organizacijos pagalbos vadinamųjų struktūrinių fondų gavimo ir panaudojimo srityse. Dažniausiai regioninė plėtra vykdoma administraciniuose regionuose. Todėl, šiame darbe regionų analizės objektais tampa administraciniai šalies regionai, kuriuose vykdoma regionų plėtra ir įgyvendinami regioninės politikos tikslai bei analizuojami pasiekti rezultatai ir panaudotos lėšos. Tačiau ši politika yra platesnė ir svarbesnė nei vien finansiniai dalykai, nes yra susijusi su valstybės valdymo modeliu, visuomeninės demokratijos išplėtimu ir visapusiškai pajėgių regioninių bendruomenių formavimu. Siekiant užtikrinti Lietuvos vystymąsi ES šalių atžvilgiu, šalyje yra vykdoma dviejų krypčių regioninė politika.

Lietuvos regioninė politika vykdoma dvejomis kryptimis:

- Europos Sąjungos regioninė politika. Šios politikos tikslas įvairiomis priemonėmis mažinti gerovės lygio skirtumus tarp labiausiai ir mažiausiai išsivysčiusių ES regionų. Šiuo atveju gerovės lygis vertinamas pagal bendrą vidaus produktą (BVP) tenkantį vienam asmeniui. ES regioninės politikos požiūriu Lietuva laikoma vienu regionų, kurio artėjimo prie vidutinio ES ekonomikos išsivystymo lygio yra siekiama.
- Nacionalinė regioninė politika. Remiantis Regionų plėtros įstatymu, nacionalinė regioninė politika yra valstybės institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regionų socialiniai ir ekonominei plėtrai, siekiant mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus bei išsivystymo lygio netolygumus pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą (Nacionalinė regioninė politika, 2014).

2007 – 2013 metų ES struktūrinę paramą nacionaliniu lygiu administruojančių institucijų funkcijos yra nustatytos LR Vyriausybės 2007 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. 1139 „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir veiksmų programas“. Nutarimas yra priimtas siekiant

institucijų veiklos efektyvumo ir nustatyti funkcijas, kurios užtikrintų teisingą paramos panaudojimo procesą Lietuvoje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė tvirtina teisės aktus, kurie yra susiję su paramos strategijos ir veiksmų programų administravimą ir finansavimą. LR Vyriausybė sudaro veiksmų programų stebėsenos komitetą, kuris yra atsakingas už programų įgyvendinimo eigą, veiksmų programų įgyvendinimo problemas ir kt. Veiksmų programos valdymo komitetas kiekvienai programai yra sudaromas komitetas (išskyrus techninės paramos veiksmų programą). Dažniausiai į šio komiteto sudėtį yra įtraukiami veiksmų programą administruojančių institucijų atstovai ir socialiniai ekonominiai partneriai. Viešųjų pirkimų tarnyba įgyvendina viešųjų pirkimų politiką bei vykdo priežiūrą, kaip yra laikomasi Viešųjų pirkimų įstatyme nustatytų nuostatų bei konsultuoja pareiškėjus projektų rengimo klausimais.

Ministerijos ir kitos susijusios institucijos dalyvauja rengiant struktūrinės paramos strategiją, veiksmų programas ir projektų atrankos kriterijus. Suplanavusios prioritetus tvirtina priemonių jiems įgyvendinti planus. Ministerijos planuoja kaip bus paskirstytos lėšos pagal atskirus projektų atrankos būdus. Planuoja didelius projektus, sudaro ir tvirtina projektų sąrašus, priima sprendimus dėl valstybės, regionų, projektų atrinktų konkurso būdu finansavimo. Vyriausybė tvirtina reikiamus įgyvendinti regioninės politikos prioritetus, nustato problemines teritorijas, kurioms reikalinga papildoma pagalba siekiant išspręsti kylančias problemas. Nustato regionų socialinių ekonominių skirtumų mažinimo programą.

Finansų ministerijai pavaldžios institucijos: koordinuojančioji institucija koordinuoja strategijos ir veiksmų programų rengimą ir derinimą su ES komisija, organizuoja veiksmų programų priedų projektų atrankos kriterijų rengimą ir kūrimą. Pagrindinė jos užduotis yra kurti ir pritaureti ES struktūrinės paramos valdymo ir kontrolės sistemą, rengia teisės aktus, nustatančius ES struktūrinę paramą administruojančių institucijų funkcijas. Taip pat rengia ES struktūrinės paramos vertinimo planą. Vadovaujančioji institucija atsakinga už patikimą ir veiksmingą ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą ir t.t.

Šios už nacionalinės struktūrinės paramos įgyvendinimą atsakingos institucijos, vykdo veiklą susijusią ir su regioninės politikos įgyvendinimu. Kaip jau buvo minėta, ES kontekste, Lietuva yra pateikiama kaip viena nedaloma teritorija (regionas). Todėl institucijų vykdoma veikla nacionaliniu aspektu yra nukreipta į viso Lietuvos regiono plėtrą. Lietuvos vidaus sistemoje yra išskirta 10 regionų, į kurių socialinių ir ekonominių rodiklių gerinimą inicijuoja institucijų vykdoma veikla.

Vidaus reikalų ministerija atsako už nacionalinės regioninės politikos koordinavimą, dalyvauja rengiant Valstybės ilgalaikės raidos strategiją, atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros strategijas ir programas bei atsako už nacionalinės regioninės politikos tikslo ir uždavinių įgyvendinimą, organizuoja regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo programos parengimą, šį dokumentą

teikia svarstyti Nacionalinei regioninės plėtros tarybai ir po jos pritarimo – svarstyti ir tvirtinti Vyriausybei, konsultuoja regionų plėtros tarybas ir apskričių viršininkų administracijas dėl rengiamų regionų plėtros planų, teikia siūlymus dėl jų tobulinimo ir t.t.

Nacionalinė regioninė plėtros taryba (sudaryta iš ministerijų) tai yra konsultacinė grupė, susidedanti iš ministerijų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, socialinių ir ekonominių partnerių atstovų ir regionų plėtros tarybų pirmininkų, svarsto nacionalinės regioninės politikos tikslus, uždavinius ir priemones, atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros strategijas ir teikia išvadas bei pasiūlymus jų rengėjams ir Vyriausybei ir t.t.

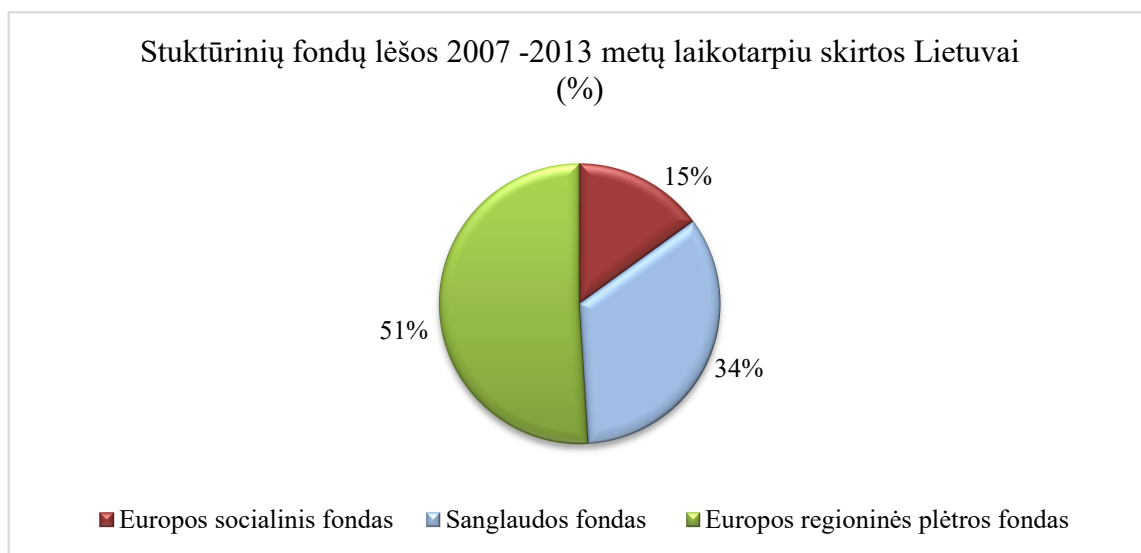
Regioninės politikos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Rengia regiono plėtros planų projektus, apibendrina siūlymus dėl regiono socialinės ir ekonominės plėtros projektų, koordinuoja savivaldybių institucijų bei socialinių ekonominių partnerių veiklą jiems vykdant sprendimus susijusius su nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimu. Taip pat organizuoja rengiamų regioninės plėtros planavimo dokumentų aptarimą su valstybės institucijomis, savivaldybėmis ir kitais partneriais. Ši įstaiga turi teritorinius padalinius visuose apskrityse (LR regioninės plėtros įstatymas, 2000).

Kaip svarbiausią, arčiausiai kiekvieno regiono esančią, instituciją galiam įvardinti regionų plėtros tarybą. Kiekvienas išskirtas regionas turi įstatymiškai nustatytą regionų plėtros tarybą (viso 10). Kiekviena regioninės plėtros taryba dirba atsižvelgdama į esamą situaciją, vertina statistinius rodiklius regione bei vykdo planus, reikiamoms problemoms spręsti. Regionų plėtros taryba tvirtina savo nuostatus ir darbo reglamentą, ir tvirtina regiono plėtros planą, siekia efektyviai vykdyti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos planavimą, skatinti investicijas ir naujų verslų bei paslaugų kūrimą mieste ir kaime bei remti bendras regiono savivaldybių iniciatyvas, sprendžiant regiono problemas, pagal kompetenciją atstovauti regioną tarptautinėse regionų bendradarbiavimo organizacijose bei bendradarbiauti su kitų valstybių regionais.

Lietuvoje regioninė politika yra sudaryta iš ES regioninės politikos ir nacionalinės regioninės politikos. Todėl šių politikų įgyvendinimas yra susijęs tarpusavyje. Pagrindinis regioninės politikos Lietuvoje uždavinys yra sumažinti atskirų Lietuvos regionų ekonominio lygio skirtumus bei priartėti prie ES vidurkio pagal pagrindinius ekonominio augimo rodiklius (Bertaškienė, 1999). Nuo regioninės politikos įgyvendinimo yra neatsiejamas savivaldos lygmuo. Savivaldybės įgyvendinančios projektus, parengtus pagal nustatytas veiksmų programas, prioritetus bei sritis. Savivaldybės, tai institucijos, kurios inicijuoja projektus, bei geriausiai išvelgia esančias problemas regione. Pasinaudodamos struktūrinių fondų parama įgyvendina politikas, kuriomis sprendžia esamas problemas ir didina regionų konkurencingumą tarpusavyje.

2.2 Europos Sąjungos struktūrinių fondų 2007-2013 m. paramos panaudojimas Lietuvoje

ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2007-2013 m. yra paskirstoma pagal nacionalinę bendrąją strategiją: *dėl Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo 2007-2013* (Europos Komisija, 2014) Lietuvos strategija ir veiklos programos yra nustatomos nacionalinėje strategijoje. Pagrindiniai šio etapo tikslai: darbo vietų kūrimas pasinaudojant ES struktūrinių fondų lėšomis, sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, remti ekonomiką, gerinti gaminamos produkcijos plėtros galimybes. Reikia pažymėti, jog numatytos veiklos programos padeda įgyvendinti strategijoje nustatytus tikslus bei uždavinius. Lietuvai iš trijų fondų: Europos socialinio fondo, Europos Regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo buvo skirta 6885 mlrd. eurų parama. 2007–2013 m. ES struktūrinė parama Lietuvai skiriama iš Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo bei Sanglaudos fondo (žr. 2 pav.). Bendra paramos suma Lietuvai sudaro daugiau kaip 23 milijardus litų, o tai prilygsta vienam papildomam valstybės biudžetui (Europos Socialinis fondas, 2015). Lietuva, tapusi ES nare, gauna ES struktūrinių fondų paramą, tačiau vienas iš reikalavimų šalims gaunančioms paramą yra atlikti ES finansuojamų programų vertinimą. ES struktūrinės paramos vertinimas (toliau - vertinimas) atliekamas siekiant gerinti ES struktūrinės paramos panaudojimo kokybę, veiksmingumą ir nuoseklumą (www.esparama.lt, 2014). Pirmųjų paramos panaudojimo metų patirtis rodo, kad ES finansuojamų programų vertinimo, kaip valdymo priemonės, paskirtis Lietuvoje dar nėra aiški ir struktūriškai pagrįsta, visus aspektus apimanti vieninga vertinimo sistema.

2 pav. ES struktūrinių fondų lėšos Lietuvoje 2007-2013 metų laikotarpiu (procentais)
(sudaryta autoriaus, pagal Europos Parlamento pateiktus duomenis, 2014)

Didžiausia dalis lėšų Lietuvai 2007 – 2013 m. laikotarpiu buvo skirta iš Europos regioninės plėtros fondo, šio fondo lėšos sudarė daugiau nei pusę visos Lietuvai skirtos paramos – 51%, tai būtų apie 34.41.950353 Eur., daugiau nei trečdalis paramos- 34% buvo skirta iš Sanglaudos fondo, o šią

procentinę dalį sudarytų apie 23.05.235742 Eur. Mažiausiai paramos buvo gauta iš Europos socialinio fondo - 15 % (10.28.306727 Eur.). Reikia pažymėti, kad lėšų paskirstymas buvo įvykdytas 100 %.

Kaip jau buvo minėta, paramos paskirstymas yra paremtas ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija. 2007 - 2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija (Nacionalinė bendroji strategija) – strateginis dokumentas, užtikrinantis, kad valstybėje naudojama ES struktūrinė parama atitiks Bendrijos strategines gaires ir Nacionalinę Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą. Ši strategija yra veiksmų programų pagrindas (http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=7045). Todėl valstybės narės turi užtikrinti paramos naudojimą atsižvelgiant į paramos strategijoje numatytus kriterijus, tikslus bei uždavinius.

Pagrindinis Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos tikslas – sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus.

2007 – 2013 metų strategijai įgyvendinti yra nustatyti trys plėtros tikslai:

1. Spartinti ūkio augimą ilguoju laikotarpiu;
2. Kurti darbo vietas;
3. Plėtoti socialinę sanglaudą.

Norint teisingai įgyvendinti iškeltus tikslus reikia užtikrinti numatytų veiksmų atlikimą, todėl strategijoje yra numatytos investavimo kryptys. 2007 – 2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija išskiria tris pagrindines prioritетines kryptis ES struktūrinės paramos skyrimui (Europos Parlamentas, 2014):

- Produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei;
- Konkurencinga ekonomika;
- Gyvenimo kokybė ir sanglauda.

Remiantis nustatytomis prioritетinėmis kryptimis, yra įgyvendinamos norimos programos ir gaunamas finansavimas iš ES struktūrinių fondų, tačiau pirma valstybės narės turi sudaryti veiksmų planą, kuriame yra išdėstoma plėtros strategija su nuosekliais prioritetais, kurie turi būti įgyvendinti bendrai finansuojant iš ES struktūrinių fondų paramos ir nacionalinių lėšų. Reikia pabrėžti, jog viena veikla gali būti finansuojama tik iš vieno numatyto ES struktūrinio fondo.

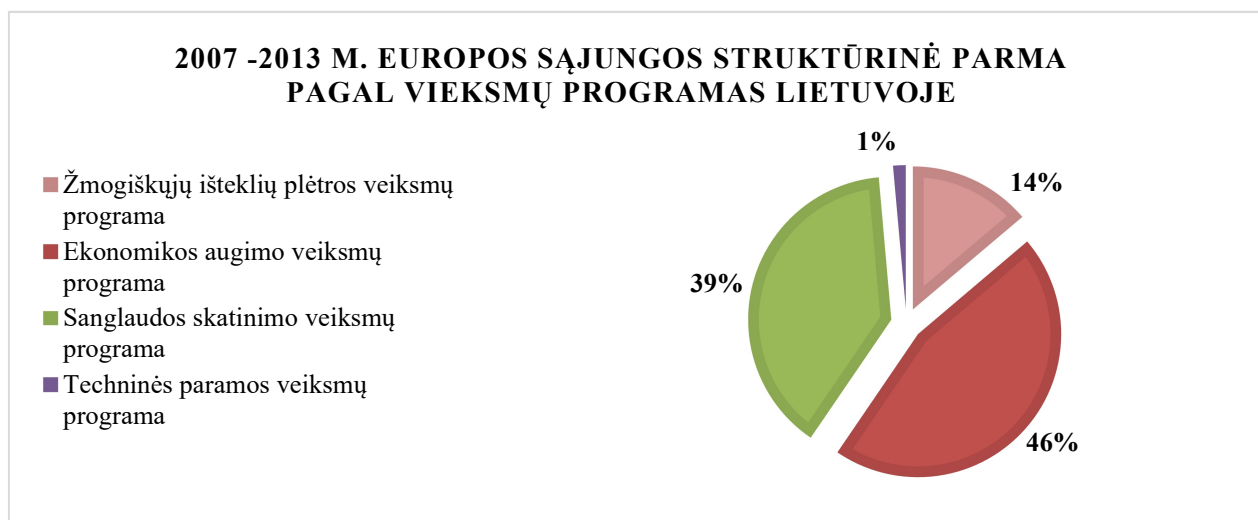
2007 - 2013 m. struktūrinės paramos veiksmų programa yra nustatoma ir apibrėžiama paramos panaudojimo strategijoje. Strategijoje yra išskiriamos veiksmų programos skirtos sumažinti esamas problemas arba išvengti naujų problemų atsiradimo:

- Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa yra sukoncentruota į ilgalaikį ūkio augimą. Šį augimą geriausiai užtikrina verslumo skatinimas, žmonių kvalifikacijos kėlimas, mokymosi visą gyvenimą programos bei nuolat tobulėjantis viešasis administravimas;

- Ekonomikos augimo veiksmų programa didžiausią dėmesį skiria kuriant palankias sąlygas verslui ir investicijoms, kuriant informacinę visiems bei tobulinant ekonominę infrastruktūrą;
- Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, anot LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, turi įgyvendinti viziją apie darnesnę visuomenę. ES struktūrinė parama skiriama mažinti atskirų regionų skirtumams bei gyvenimo aplinkai ir kokybei gerinti;
- Techninės paramos veiksmų programą galima apibūdinti kaip lėšas, kurios yra skiriamos kiekvienos programos įgyvendinimo administravimui (<http://www.esparama.lt/patvirtintos-priemones>).

Veiklos programa *Žmogiškųjų išteklių plėtra* 2007-2013 yra skirta darbingų Lietuvos piliečių mobilizacijai, nes investicijos į žmogaus žinias, gebėjimus, verslumo skatinimą užtikrina ilgalaikį ūkio

augimą šalyje. Šiai programai yra skirta 13,8 proc. ES struktūrinės paramos lėšų (žr. 3 pav.). Didžiausia dalis lėšų - 45,72 proc. buvo skirta ekonomikos augimo veiksmų programai. Pažymėtina tai, kad 10% buvo skirta moksliniams tyrimams ir technologinės plėtros konkurencingumui bei ekonomikos augimo skatinimui. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa turi skatinti darnesnės visuomenės kūrimąsi, todėl 39 proc. visų lėšų iš ES struktūrinės paramos 2007-2013 m. laikotarpiu yra skiriama gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimui, siekiant sumažinti regionų skirtumus. Techninės paramos veiksmų programa 2007-2013. Šiai programai buvo skirta 1,4 proc. visos ES struktūrinės paramos lėšų. Programa yra skirta administruoti teminėms veiksmų programoms (LR Finansų ministerija, 2014). Pagal pateiktus duomenis, matyti, jog Lietuva, pasinaudodama ES teikiama parama, didelį dėmesį skiria ekonomikos augimo skatinimui, siekdama pagerinti šalies rodiklius.

3 pav. 2007 - 2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės

parama pagal veiksmų programas Lietuvoje (sudaryta pagal LR Finansų ministerijos pateiktus duomenis, 2014)

Lietuvoje didžiausias dėmesys yra skiriamas dvejoms: Ekonomikos augimo ir Sanglaudos skatinimo programos. Lietuva 2007 – 2013 m. programavimo laikotarpiu per šias programas panaudojo beveik 6 mlrd. eurų. Pasinaudojus šiomis lėšomis siekiama sumažinti atotrūkį tarp regionų ir pagerinti gyvenimo sąlygas gyventojams.

Finansų ministerijos pateiktame *2007 – 2013 m. ES struktūrinių fondų investicijų Lietuvoje vertinime* (2014), pateikiama ES struktūrinių fondų investicijų rezultatai:

- Daugiau kaip 170 tūkst. bedarbių dalyvavo remiamose įdarbinimo programose ir trečdalis iš jų įgijo profesinę kvalifikaciją;
- Finansuota apie 2,6 tūkst. subsidijų studentų, mokslininkų ir kt. mokslinei – tiriamajai veiklai;
- 2,4 tūkst. įmonių pasinaudojo investicijoms inovacijoms;
- nutiesti nauji keliai;
- 775 kaimai bei miesteliai prijungti prie sukurto plačiajuosčio tinklo;
- Siekiant energijos taupymo, atnaujinti 769 viešosios paskirties pastatai;
- Apie 8 tūkst. šilumos vartotojams buvo pagerintas šilumos tiekimas;
- 237 gyvenamosiose vietovėse pastatyta arba renovuota vandens tiekimo ar nuotekų sistema.

ES fondų panaudojimas Lietuvoje suteikia galimybę investuoti, restruktūrizuoti valstybinį sektorių, skatinti privataus sektoriaus investavimo veiklą, kuri neįmanoma be ES struktūrinių fondų skirtos paramos. Tikslingas lėšų panaudojimas padidina šalies konkurencingumą ir sudaro sąlygas spartesniam ekonomikos augimui šalyje. Katsaičio (2009) teigimu, ES struktūrinių fondų poveikis tiesioginėms užsienio investicijoms ne visada yra teigiamas ir priklauso nuo šalies institucinės infrastruktūros kokybės. Šalyse, kuriose yra pakankamai aukštas korupcijos lygis ir prastas viešųjų institucijų padėties suvokimas, struktūriniai fondai gali tik sulėtinti šalies augimą ir užsienio investicijų pritraukimą bei paskatinti korupcijos augimą. Mohl ir Hagen (2010) teigimu, ES struktūrinių fondų panaudojime veikiant politiniams motyvams bei neskaidriems lėšų perskirstymams, todėl dažnai finansuojami projektai kurie nėra ekonomiškai efektyviausi esamoje situacijoje. Apibendrinant, galima teigti, kad ES struktūrinių fondų nauda priklauso nuo to, kaip ir kokioje ekonominio vystymosi aplinkoje (mokesčiai, reguliavimas ir verslo sąlygos, valstybinės įstaigos ir skaidrumas) šios lėšos yra naudojamos ir kaip jos yra panaudojamos.

2.3 Europos Sąjungos struktūrinių fondų 2007 – 2013 m. paramos panaudojimas Lietuvoje bendrieji pagrindiniai rodikliai

ES struktūrinių fondų lėšų poveikis šalies vidaus ekonomikai priklauso nuo valstybės vidaus politikos priemonių ir taisyklių, kurios gali neigiamai paveikti arba sustiprinti ES struktūrinių fondų

poveikį. Pateikiant ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimo kryptis bei tikslus, turėtų būti analizuojama, kokios problemos yra sprendžiamos, kokie viešosios politikos tikslai yra keliami ir kaip sumažinti rizikos atsiradimą. Siekiant sumažinti rizikos tikimybę, reikėtų pateikti galimų problemų sprendimo būdus. Problemos negali būti sprendžiamos privačiomis, o tik tokiomis kaip ES struktūrinių fondų lėšos. Būtina pabrėžti, jog EK teigimu, Lietuva yra tarp lyderių pagal skirtų ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimo apimtį.

Pagrindinė ES struktūrinių fondų nauda - Lietuva besinaudodama ES lėšomis gali vykdyti investicijas, kurių valstybė negalėtų įvykdyti nepasinaudojus ES struktūrinių fondų parama. Kaip teigiama Lietuvos laisvosios rinkos instituto duomenimis (2011), Lietuva yra „grynoji“ ES lėšų gavėja. Kitaip tariant, iš ES struktūrinių fondų ji gauna daugiau lėšų nei sumoka į ES biudžetą mokesčių pavidalu. Lietuva pasinaudodama ES struktūrinių fondų parama taip pat naudojasi ES viduje vykdomu perskirstymu, iš labiau ekonomiškai išsivysčiusių valstybių į mažiau išsivysčiusias valstybes. ES lėšų panaudojimo naudos klausimai yra plačiai analizuojami įvairiuose ES ar Lietuvos nacionalinio lygio teisės aktuose, analizėse bei pateikiamuose ES lėšų panaudojimo poveikio vertinimuose.

Pasinaudojus ES suteikiama parama, valstybei suteikiama galimybė pertvarkyti arba kontroliuoti valstybės valdomas sektorius/sritis, tokias kaip švietimas, socialinė apsauga ir pan. Taip sumažinant mokesčių poreikį valstybėje (Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 2011). Paramos skyrimas privačiam sektoriui suteikia investicijų galimybę. Tai leidžia įmonėms investuoti daugiau, didinti produktyvumą, ugdyti žmogiškuosius išteklius bei plėsti turimą kapitalą. Tokios investicijos susidaro prielaidas šalies ekonomikos augimui. Reikia pabrėžti, jog šalys esančios ES aljanse privalo vykdyti nustatytus įsipareigojimus (atsinaujinančios energijos naudojimas, aplinkosauga ir pan.), kurių užtikrinimas reikalauja didelių finansinių išteklių iš valstybės biudžeto. Todėl pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama yra sumažinami apribojimai ir vykdomi šalių įsipareigojimai.

Kitas svarbus aspektas – konkurencingumo didinimas šalies teritorijoje. Reikia pabrėžti, jog ES investicijos, analizuojamu laikotarpiu, padarė poveikį ne tik šalies ekonomikai, bet ir atskirų sektorių rodikliams, todėl kaip pavyzdys yra pateikiamas statybų sektorius. Šiame sektoriuje ES investicijų poveikis yra laikinas ir sukurtos darbo vietos negarantuoja pastovumo. Priešingai negu minėtame pavyzdyje yra pramonės ir transporto sektoriai. Šiuose sektoriuose pastebimas investicijų poveikio stabilumas. Pasinaudojant jau minėtomis paramos lėšomis, galimas darbo vietų išsaugojimas, pridėtinės vertės kūrimas bei investicijų pritraukimas.

Igyvendinant 2007-2013 m. struktūrinės paramos investicijas, šalies miestai ir miesteliai orientavosi į infrastruktūrines investicijas. Investicijos buvo skirtos įvairių sričių (susisiekimo, komunalinių, socialinių, švietimo paslaugų) gerinimui. Dalies investicijų rezultatai pastebimai keičia miestų ir miestelių situaciją atskirose srityse, tačiau pasiekti rezultatai rodo, jog finansavimo tam tikroms sritims palaikymas leistų pasiekti dar geresnių rezultatų šalies mastu.

Didžiausias ES struktūrinės paramos poveikis švietimo paslaugų infrastruktūros pokyčiams fiksuojamas vidutiniuose ir mažesniuose miestuose, nepatenkančiuose į tikslines regioninės plėtros teritorijas (problemines teritorijas ar regioninius augimo centrus). Šiuose miestuose atnaujinama apie ketvirtadalis mokyklų ir 40 proc. esamų ikimokyklinio ugdymo įstaigų infrastruktūra. ES struktūrinės paramos investicijos turi teigiamą poveikį ekonominiam augimui, gyventojų užimtumui ir nedarbo lygiui. Per 2007 -2013 metus buvo apmokyta 324 tūkstančiai darbingo amžiaus žmonių, tačiau reikia pažymėti, jog šis asmenų kiekis neužtikrina teigiamo poveikio (žr. 3 lentelę). Galima teigti, jog organizuoti mokymai darbingo amžiaus asmenims nesumažino nedarbo problemos regionuose. Taip pat daug investuojama į susisiekimo gerinimą (keliai, geležinkeliai), darytina išvada, jog tai yra viena iš didžiausių problemų Lietuvos regionuose.

Lietuvos regionuose yra pastebimas aukštas nedarbo lygis, todėl didelis dėmesys yra skiriamas pragyvenimo lygiui regionuose gerinti. Todėl, atsižvelgiant į problemos mastą, finansinės paramos lėšomis buvo sukurta daugiau nei 500 tūkst. naujų darbo vietų visoje Lietuvoje. Tačiau toks naujų darbo vietų kiekis neužtikrina problemos lygio sumažinimo. Todėl darytina išvada, jog šiai problemai spręsti yra skiriamas pakankamai mažas institucijų dėmesys.

Galima teigti, jog Lietuva, ES struktūrinių fondų skiriamą finansinę paramą panaudoja sritims, kurios reikalauja papildomų lėšų skyrimo. Parama yra paskirstoma skirtingomis dalimis ir atsižvelgiant į problemos mastą regione bei jos sprendimo būtinumą.

3 lentelė. Europos Sąjungos sanglaudos politikos įgyvendinimo 2007 -2013 m. rezultatai

(sudaryta autoriaus, remiantis LR finansų ministerijos pateiktais duomenimis, 2014)

- 594 tūkst. naujų darbo vietų sukūrimą (iš jų 262 tūkst. smulkiose ir visuminėse įmonėse);
- 77 800 kompanijoms suteikta „Starp-up“ programa;
- 2700 km. naujų/ rekonstruotų geležinkelių;
- 25800 km. naujų/rekonstruotų automobilių kelių;
- 5 mln. gyventojų buvo suteikta interneto prieigos galimybė;
- 3,2 mln. gyventojų pagerėjo geriamojo vandens tiekimas;
- 324 tūkst. asmenų suteikti apmokymai.

Išanalizavus 2007-2013 metų struktūrinę paramą panaudotą Lietuvos regionų, galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu paramos paskyrimas neatitiko regioninės plėtros numatytų principų. Žalevičienės (2012) teigimu, ES struktūrinės paramos efektyvumas priklauso nuo reikiamo prioriteto išskyrimo ir esamos situacijos įvertinimo. Todėl norint padidinti regionų konkurencingumą, reikia investuoti į stipriąsias to regiono kryptis, kas leistų užtikrinti regiono politikos vystymąsi. Taip pat probleminių sričių išskyrimas padėtų išspręsti kylančias problemas ir padėtų sumažinti naujų problemų atsiradimo riziką.

Apibendrinant pateiktus duomenis, galima daryti išvadą, kad išsiaiškinti ar ES paramos panaudojimas pasiekia jam keliamus tikslus priklauso nuo daugelio aplinkybių. Iš pateiktų duomenų matyti, kad Lietuva jai skirtą paramą investavo pagal nustatytas prioritетines kryptis. Tačiau pagrindinis ES struktūrinių fondų lėšų naudos panaudojimo kriterijus, jog ES paramos lėšos turi būti panaudojamos efektyviai pagal numatytus tikslus. Reikia pabrėžti, jog lėšų panaudojimo efektyvumas priklauso nuo valstybės valdymo ir lėšų skirstymo sistemos bei nacionalinių lygių pasiskirstymo, todėl tai negali užtikrinti pilno lėšų paskirstymo tarp sričių. Taip pat negalima teigti, jog ES struktūrinių fondų lėšos daro teigiama ar neigiamą poveikį ekonominei plėtrai ar padeda mažinti regioninius skirtumus. Lėšų panaudojimo priklauso nuo valstybės vidaus ekonominės politikos vykdymo, kuris gali veikti neigiamai arba užtikrinti problemų sprendimą pasinaudojant ES struktūrinių fondų parama.

Norint įgyvendinti valdžios institucijų nustatytas programas, įgyvendinančioji institucija, šiuo atveju savivaldybių administracija, teikia projektus pagal priimtas sritis ir prioritetus. Projektai yra nukreipti į svarbiausias, regione esančias problemas. Regioninė plėtra nėra išskirta atskiru prioritetu, tačiau įeina į horizontalias sritis, kas reiškia, kad atrankos metu skiriami papildomi balai projektams, kurie atitinka savivaldybių arba regionų plėtros poreikius. Viešojo ir privataus sektoriaus projektams, pateiktiems finansuoti iš ES struktūrinių fondų, yra taikomos skirtingos projektų atrankos procedūros.

Projektai yra atrankami taikant vieną iš trijų projektų atrankos būdų:

- *Valstybinė projektų atranka.* Naudojama viešųjų investicijų ir viešųjų paslaugų teikimo atveju, kai vadovaujantis nacionaliniais strateginio planavimo dokumentais yra galima skaidriai ir pagrįstai sudaryti projektų ir paramos gavėjų sąrašą. Projektai ir jiems skirtos lėšos turi būti numatyti nacionaliniuose strateginio planavimo dokumentuose arba institucijų strateginės veiklos planuose.
- *Regioninė projektų atranka.* Naudojama viešųjų investicijų ir viešųjų paslaugų teikimo atveju, kai remiantis regioniniais strateginio planavimo dokumentais yra galima skaidriai ir pagrįstai sudaryti projektų ir paramos gavėjų sąrašą. Projektai ir jiems skirtos lėšos turi būti numatyti regionų plėtros planuose.

- *Konkursas.* Naudojamas paramos verslui ir nevyriausybiniam sektoriui atveju bei viešųjų investicijų ir viešųjų paslaugų teikimo atveju, kai tą pačią veiklą gali atlikti daug skirtingų institucijų, ir valstybė suinteresuota skatinti konkurenciją tarp jų, siekdama atrinkti projektus, kurie duoda daugiausiai naudos ir yra kokybiškiausiai parengti ir surinkę daugiausiai balų. (www.esinvesticijos.lt)

Apibendrinant, valstybinių ir regioninių projektų atranka planuojama remiantis strateginiais dokumentais: nacionaliniais strateginio planavimo dokumentais, strateginiais veiklos planais bei institucijų programomis, atitinkamo regiono plėtros planu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintu Regionų projektų atrankos tvarkos aprašu, veiksmų programomis, veiksmų programų priedais, Stebėsenos komiteto patvirtintais projektų atrankos kriterijais ir kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais. Valstybinių ir regioninių projektų sąrašus institucijos teikia pagal savo kompetencijos sritis, o pasiūlymus teikti paraiškas atrinktiems projektams, teikia projektą įgyvendinti siekiančios institucijos. Norint užtikrinti sistemingą lėšų panaudojimo procesą, kiekviena institucija privalo teisingai atlikti nustatytas funkcijas ir įvertinti proceso eigos sėkmingumą, vadovaujantis reikalavimus numatančiais dokumentais.

Tolydi Lietuvos regionų plėtra priklauso nuo kryptingos Lietuvos regioninės politikos bei glaudžių sąsajų tarp ES ir nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimo mechanizmų, o tai, savo ruožtu, sąlygoja racionalų ES paramos paskirstymą ir efektyvų lėšų panaudojimą. Regioninei politikai įgyvendinti pasitelkiami regioniniai projektai, kuriuos, kaip buvo minėta, įgyvendina savivaldos institucijos siekdamos sumažinti esamas problemas, pagerinti gyvenimo sąlygas, skatinti verslo ir darbo vietų kūrimo plėtrą. Projektų planavimas ir rengimas Savivaldybėje vykdomas pagal nustatytą tvarką. Reikia paminėti, jog šiuo, nagrinėjamu atveju, yra analizuojami tik regioninę projektų atrankos būdą atitinkantys projektai. Projektai rengiami atsižvelgiant į regioninės plėtros planavimo dokumentus, taip pat atitinkantys regionų plėtros tarybos numatytus veiksmus bei užtikrinantys efektyvų tikslų įgyvendinimą. Taip pat projektai ir jiems skirtos lėšos turi būti numatyti regionų plėtros planuose.

Taigi, struktūriniai fondai suteikia galimybę panaudoti ES skiriamą struktūrinę paramą įvairioms skirtims siekiant sumažinti skirtumus regionuose. Regioninei plėtrai užtikrinti yra rengiami projektai atitinkantys regioninio planavimo atrankos būdą ir parengtų projektų pagalba yra gaunamos numatytos lėšos. Kiekviena šalis narė pasinaudodama teikiama parama investuoja į sritis, kurioms neskiriamas pakankamas finansavimas iš valstybės biudžeto. 2007 – 2013 metų struktūrinės paramos laikotarpiu Lietuvoje daugiausiai paramos buvo panaudota iš Europos regioninės plėtros fondo, parama siekė 51%. Mažiausiai paramos panaudota pasinaudojus Europos socialiniu fondu – 15%. Skiriamos paramos naudojimas yra paremtas ES struktūrinės paramos strategija. Joje

išskiriamos sritys reikalaujančios esamų problemų valdymo. Lietuva, minėtu laikotarpiu, pasinaudojusi ES struktūrinių fondų teikiama parama, pasiekė teigiamų visuomenei rezultatų. Parama orientuota į infrastruktūros gerinimą regionuose, švietimo ir socialines sritis ir t.t. Pažymėtina, jog kiekviena narė negalėtų įgyvendinti numatytų veiksmų ir skirti tiek lėšų numatytoms sritims, jeigu nepasinaudotų ES teikiama parama.

3. EUROPOS SĄJUNGOS 2007-2013 METŲ STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMAS LIETUVOS REGIONUOSE ANALIZĖ

Trečiajame skyriuje atliktos analizės duomenimis bus nagrinėjami Lietuvos regionuose įgyvendinti projektai 2007 – 2013 metų struktūrinės paramos laikotarpiu. Projektai pateikti pagal regioninės projektų atrankos procesą, siekiant įgyvendinti sanglaudos skatinimo programas pagal nustatytus prioritetus. Iš gautų duomenų įvertinta, koki rezultatai pasiekti panaudojus ES struktūrinių fondų paramą, koks yra projektų pasiskirstymas pagal sritis bei kitus kriterijus. Svarbiausias vertinimo aspektas yra panaudotos ES struktūrinių fondų skirtos lėšos, todėl pateikiamas lėšų žemėlapis. Taip pat

pateikiamos tokių rezultatų galimos priežastys bei tobulinimo kryptys. Gauti rezultatai pateikiami žemėlapyje pagal Lietuvos regionus.

3.1 Europos Sąjungos 2007 - 2013 metų struktūrinės paramos panaudojimo Lietuvos regionuose tyrimo metodika

Remiantis atliktos literatūros analizės rezultatais, galima teigti, jog ES struktūrinių fondų parama yra naudojama užtikrinant tiek ES, tiek Lietuvos institucijų bendradarbiavimą tarpusavyje. Lietuva, kaip ir kitos valstybės, siekia sumažinti regioninius skirtumus ne tik ES „erdvėje“ bet ir nacionalinėse teritorijose. Kaip jau buvo minėta, Lietuvos teritorija ES sistemoje išskiriama kaip vienas regionas, tačiau nacionaliniame lygyje Lietuvos teritorija, pagal Lietuvos Respublikos Teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymą, suskirstyta į 10 regionų (apskričių teritorijas sudaro Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos, Vilniaus savivaldybių teritorijos). Regionai yra sudaryti iš jiems priskirtų, pagal nustatytas ribas, savivaldos vienetų – 60 savivaldybių. Pastebėtina, kad ES struktūrinės paramos panaudojimo tema Lietuvoje yra itin aktuali ir reikalaujanti gilesnės analizės, šiuo laikotarpiu, kuomet šalies ekonomika yra atsigaunanti. Atlikus mokslinės literatūros analizę pastebėta, jog Lietuvoje vis daugiau dėmesio yra skiriama regioninių skirtumų mažinimui. Siekiant įvertinti 2007 – 2013 m. laikotarpiu įgyvendintus projektus Lietuvos regionuose yra susiduriama su pasiektų rezultatų, kylančių problemų ir rekomendacijų analizės trūkumu. Todėl, norint įvertinti esamus rezultatus, išskirti problemas bei tinkamai nukreipti ES struktūrinių fondų lėšas, skirtas Lietuvos regioninei plėtrai skatinti, yra atliekama pasiektų rezultatų analizė.

Tyrimo tikslas: atlikti Europos Sąjungos finansuojamų regioninio planavimo projektų įgyvendintų Lietuvos regionuose 2007 – 2013 m. laikotarpiu analizę bei nustatyti projektų pasiskirstymą tarp regionų.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti ES investicijų panaudojimą Lietuvos regionuose pagal veiksmų programas;
2. Identifikuoti 2007 – 2013 m. laikotarpiu ES lėšomis finansuojamus regioninio planavimo projektus, nustatant jų pasiskirstymą Lietuvos regionuose pagal nustatytus kriterijus;
3. Sudaryti įgyvendintų projektų 2007 – 2013 m. laikotarpiu Lietuvoje žemėlapi.

Tyrimo metodas: tyrimo metu atlikta internetinių dokumentų analizė, kurios metu renkama kiekybinė informacija pagal pasirinktus nagrinėti kriterijus (projekto pavadinimas, veiksmų programa,

prioritetas, priemonė, sritis, bendra projekto vertė, projekto finansavimas iš ES lėšų, įgyvendinančioji institucija). Informacija renkama pasinaudojant kiekvienos savivaldybės internetiniais puslapiais, bei www.esparama.lt puslapyje pateikta informacija apie savivaldybėse įgyvendintus projektus 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu.

Tyrimo eiga: Tyrimo metu rinkta ir sisteminta informacija, reikalinga įgyvendinti iškeltus uždavinius. Analizuoti kiekvienos Lietuvos savivaldybės įgyvendinti regioninio planavimo projektai 2007 – 2013 m. ES struktūrinės paramos laikotarpiu. Duomenys pateikiami bendroje lentelėje, naudojant MS Excel programą, pagal nustatytus kriterijus: regionas – regionai suskirstomi pagal jiems priklausančias savivaldybes, savivaldybė – nurodomas savivaldybės pavadinimas, projekto pavadinimas – pateikiama koks projektas buvo įgyvendintas ir ko buvo siekiama, veiksmų programa – projektai suskirstomi pagal nustatytas veiksmų programas, kurioms projektas yra priskiriamas pagal projekto tikslą, prioritetas – projektai yra suskirstomi pagal ES nustatytus prioritetus, pasinaudojus www.esparama.lt pateiktais duomenimis projektas yra priskiriamas tam tikram prioritetui, priemonė – yra nustatoma teikiant projekto paraišką, todėl duomenys tam pat yra pateikiami www.esparama.lt puslapyje, sritis – kiekvienas iš projektų yra paskiriamas vienai iš sričių (viso 14). Todėl, jau minėtame puslapyje, kiekvienos savivaldybės projektai buvo suskirstyti pagal sritis ir pateikiami lentelėje, taip pat projekto keliama tikslai yra nukreipti į vieną ar kitą sritį, bendra projekto vertė, projekto finansavimas iš ES lėšų bei su įgyvendinimu susijusi institucija – šie duomenys gauti pasinaudojus minėtame puslapyje esančia informacija bei informacija rinkta iš ministerijų internetinių puslapių. Sisteminant gautus duomenis, nustatyta pagal kokias veiksmų programas ir kiek projektų buvo daugiausiai įgyvendinta kiekviename iš regionų. Pateikta projektų išsidėstymo sistema pagal prioritetus, priemones bei sritis Lietuvos regionuose. Taip pat įvertinta projektų finansinė vertė bei gauta bendra finansuojama suma iš ES struktūrinių fondų. Iš viso analizuota 60 savivaldybių, o tai sudaro apie 2 tūkst. iš ES struktūrinių fondų finansuojamų regioninio planavimo projektų įgyvendintų savivaldybėse. Naudojant gautus rezultatus sudarytas žemėlapis, kuriame pateikiami tyrimo metu gauti rezultatai (projektų pasiskirstymas, kryptys, mastas, finansinė išraiška) ir analizuojamos tokių rezultatų galimos priežastys.

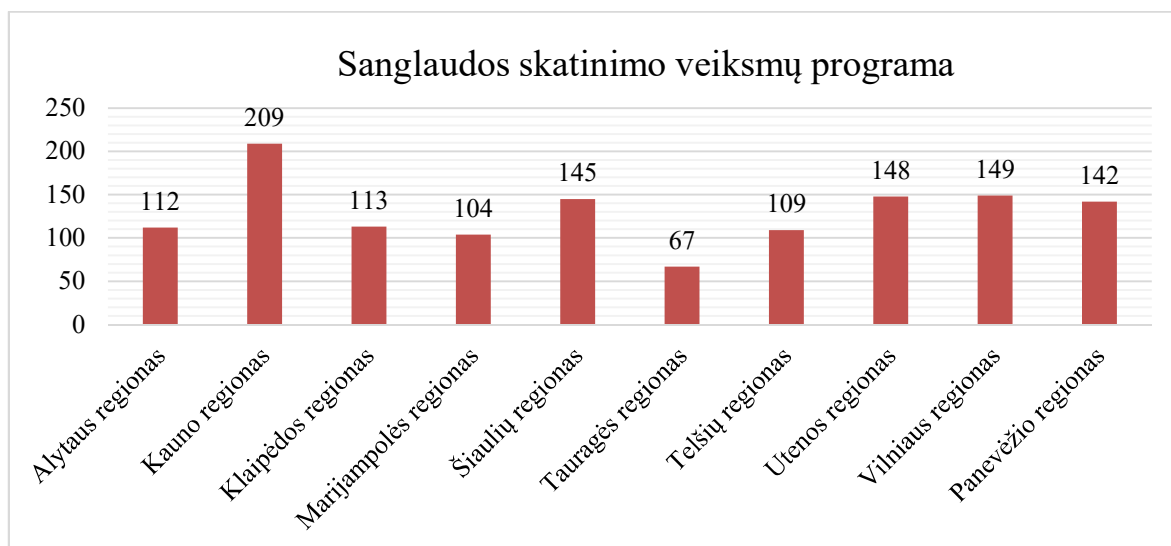
3.2 Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami projektai Lietuvos regionuose tyrimo rezultatų analizė

Tyrimo metu buvo analizuojami ES struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai, įgyvendinti 60 Lietuvos savivaldybių, kurios pagal teritoriją yra suskirstytos į 10 regionų. Iš viso buvo analizuojama apie 2 tūkst. regioninio planavimo projektų įgyvendintų Lietuvoje. Informacija lentelėje pateikiama pagal nustatytus kriterijus, kurie leis padaryti reikiamas išvadas tyrimo eigoje bei

įvertinti ES investicijas šalies mastu: pagal veiksmų programą, pagal prioritetą, pagal priemonę, pagal sritis bei finansinę išraišką. Toliau yra pateikiami gauti rezultatai pagal nustatytas sritis. Gauti duomenys pateikiami žemėlapyje, pateikiant regioninės politikos įgyvendinimo pasiskirstymą regionuose.

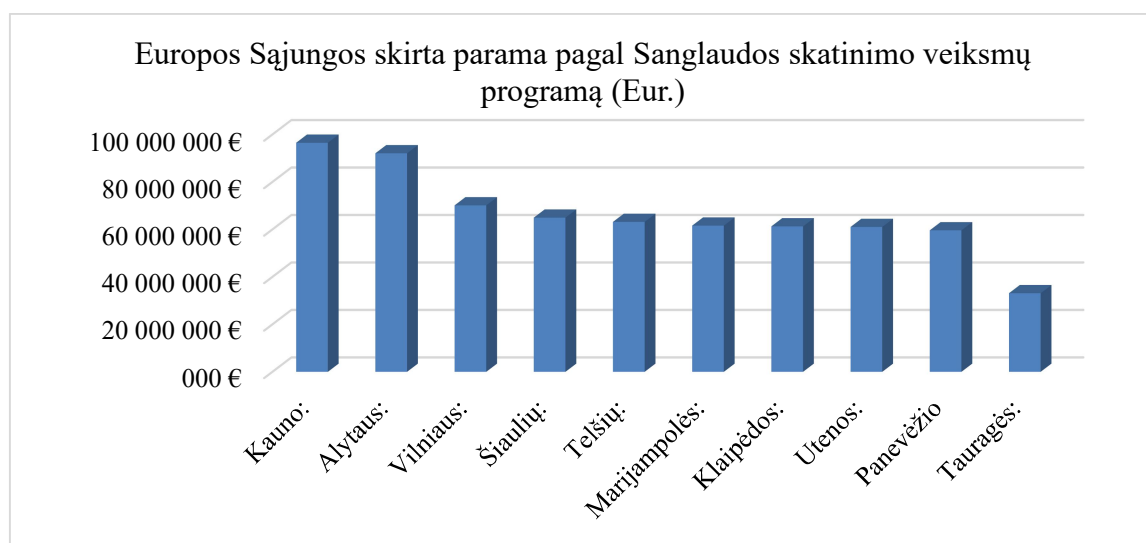
3.2.1 Lietuvos regionuose įgyvendintų regioninio planavimo projektų rezultatai pagal veiksmų programas 2007-2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu

Tyrimo pradžioje informacija pateikiama pagal veiksmų programas: **sanglaudos skatinimo veiksmų programa, žmogiškųjų išteklių tobulinimo veiksmų programa, ekonomikos augimo bei techninės paramos veiksmų programa**. Pagal pastarąją nebuvo pateiktas nei vienas projektas (visų veiksmų programų bendri rezultatai pateikiami 1 PRIEDAS). Iš pateiktų rezultatų matyti, jog pagal kiekvieno regiono pateiktus duomenis, daugiausiai projektų pateikta pagal **sanglaudos skatinimo programą**. Pagal šią programą daugiausiai projektų pateikta Kauno regione – 209, mažiausiai pagal šią programą projektų pateikta Tauragės regione – 67. Kitų regionų duomenys pateikti lentelėje (žr. 4 pav.). Kaip pagrindinė nacionalinės regioninės politikos problema yra pateikiama dideli ir nemažėjantys socialiniai bei ekonominiai skirtumai tarp regionų bei jų viduje, o pagrindinė šių problemų atsiradimo priežastis yra nepakankamai tolygi ekonominė plėtra (2007 – 2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa, 2014). Kadangi geros infrastruktūros būklės palaikymas arba atkūrimas kaimo vietovėse leidžia užtikrinti verslo bei gyventojų aplinkos ir kokybės gerinimą. Taip pat, reikia paminėti, jog tarp miesto ir kaimo vietovių yra pastebimi skirtumai transporto, energijos, infrastruktūros, verslo ir kt. srityse. Pagal pateiktus duomenis matoma, jog regionai, įgyvendinantys projektus pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą, siekia sumažinti šiuos bei kitus skirtumus regione.

4 pav. Regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą 2007 – 2013 m. laikotarpiu (sudaryta autoriaus, remiantis atlikto tyrimo duomenimis)

Analizuojant pateiktus projektus pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą, tačiau regionus išdėstant pagal panaudotas ES struktūrinių fondų lėšas. Rezultatai pateikiami diagramoje (žr. 4 pav.). Daugiausiai paramos panaudota ir parengta projektų Kauno regione (96 mln. eurų). Antras regionas yra Alytaus – panaudota 92 mln. eurų, nors projektų įgyvendinta mažiau. Vilniaus regione panaudota 70 mln. eurų. Kiti regionai išsidėsto taip: Šiaulių, Telšių, Marijampolės, Klaipėdos, Utenos – regionuose parama siekia 60 mln. eurų. Panevėžio regione panaudota 59 mln. eurų, o mažiausiai Tauragės – 33 mln. eurų. Pastebėtina, jog lyginant pagal projektų skaičių ir panaudotas lėšas, regionų padėtys nesikeičia arba keičiasi nežymiai.

5 pav. Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama projektams pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą (sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo duomenimis)

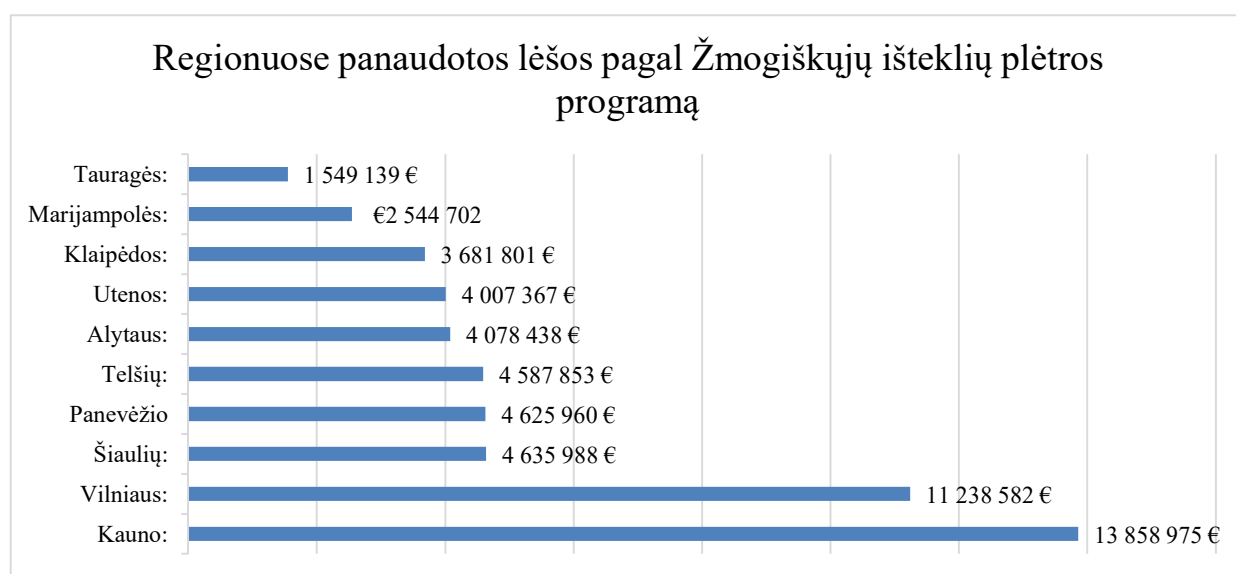
Analizuojant Lietuvos regionuose įgyvendintus projektus pagal Žmogiškųjų išteklių tobulinimo veiksmų programą, matyti, jog tai yra antroji (iš trijų) programų, pagal kurią įgyvendinta daugiausiai projektų. Pagal šią programą daugiausiai projektų pateikta Vilniaus regione – 130. Panevėžio regione 53 projektai, Utenos – 53, Telšių – 64, Tauragės – 22, Šiaulių – 71, Marijampolės – 27, Klaipėdos – 42, Kauno – 75, ir Alytaus regione pateikta 38 projektai skirti žmogiškųjų išteklių tobulinimui savivaldos institucijose (žr. 5 lentelė). Iš pateiktų duomenų lentelėje, matyti, jog tik trijuose regionuose pagal šią veiksmų programą įgyvendinta mažiau negu 50 projektų (žr. 5 pav.). Įgyvendinti projektai pagal Žmogiškųjų išteklių tobulinimo veiksmų programą, buvo skirti savivaldos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui, administracinių gebėjimų stiprinimui, teritorinių bei specialiųjų planų parengimui, regionuose. Literatūroje yra minima, jog Lietuvos regionuose yra susiduriama su Žmogiškųjų išteklių trūkumu arba nepakankama kompetencija didelių projektų įgyvendinimo srityje, taip pat valdymo sistemoje, todėl nemažai projektų pateikta šiam tikslui pasiekti. Tačiau galima daryti išvadą, jog šiuose regionuose vyrauja projektai pateikti pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą. Taip pat, didelės

investicijos į žmogiškųjų išteklių tobulinimą gali būti susijęs su dideliu korupcijos lygiu bei biurokratijos mažinimui (administracinių paslaugų teikimas „vieno langelio“ principu tobulinimas) Lietuvos institucijose.

6 pav. Regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal Žmogiškųjų išteklių tobulinimo veiksmų programą 2007 – 2013 m. laikotarpiu (sudaryta autoriaus, remiantis atlikto tyrimo duomenimis)

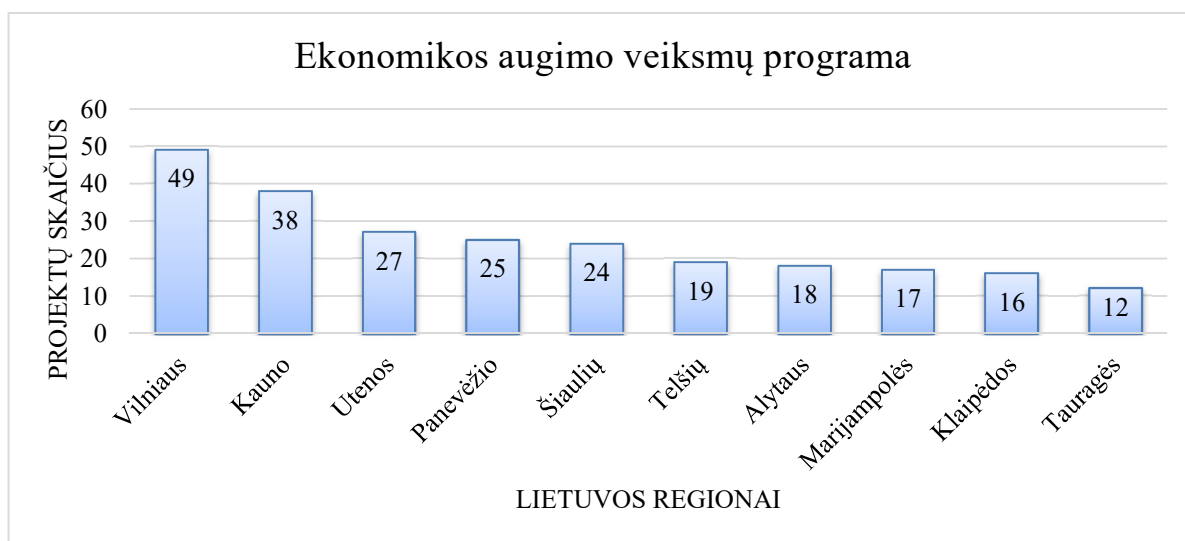
Pažymėtina, jog negalima vertinti situacijos pagal įgyvendintus projektus. Regionų išsidėstymas diagramoje gali pasikeisti palyginus juos pagal panaudotas ES struktūrinių fondų lėšas. Duomenys pateikiami žemiau.

7 pav. Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama projektams pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros programą (sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo duomenimis)

Vertinant regionus pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros programą projektams įgyvendinti skirtas lėšas pastebėtina, jog šiai programai daugiausiai lėšų panaudojo Kauno regionas – 13 mln. eurų (žr. 7 pav.). Nors įgyvendinta tik 75 projektai. Kiti regionai diagramoje išsidėsto panašiai kaip ir pagal projektų skaičių, todėl negalime teigti, jog panaudotų lėšų iš ES struktūrinių fondų kiekis priklauso nuo regione įgyvendintų projektų skaičiaus. Taip pat įgyvendintų projektų skaičius neleidžia daryti išvados, apie efektyviai vystomą regioninę politiką teritorijoje.

Pagal trečiąją - ekonomikos augimo veiksmų programą, galima išskirti Kauno ir Vilniaus regionus, kuriuose pagal šią programą įgyvendinta daugiausiai projektų (Kauno regione - 38, Vilniaus regione – 49). Šiai veiksmų programai yra skirta mažiausiai projektų, lyginant su kitomis veiksmų programomis. Tačiau regionuose įgyvendintais projektais rekonstruoti keliai, demokratijos procesų diegimas. Kelių infrastruktūros gerinimas ir keitimas yra vienas iš esminių veiksnių, nulemiančių transporto veiklos efektyvumą bei turinčių gyvybinę reikšmę šalies ekonomikos ir socialinei raidai, nes Lietuvoje daugiau kaip 50% produkcijos yra gabenama automobiliais keliais (2007-2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa, 2014). Norint užtikrinti kelių dangos kokybę, reikia naudoti naujas medžiagas bei taikyti naujas technologijas, kurios reikalauja didesnių investicijų. Todėl yra pasinaudojama ES struktūrinių fondų skiriama parama (žr. 8 pav.). Gerinant regioninę infrastruktūrą Lietuvos regionuose viena iš svarbiausių ir dažniausiai pasitaikančių krypčių atlikto tyrimo duomenimis yra žvyrkelių asfaltavimas, eismo sąlygų gerinimas ir aplinkos apsaugos priemonių diegimas. Šiomis priemonėmis siekiama pagerinti rajonų gyventojų susisiekimą su regionų centrais, saugaus eismo priemonių diegimą, šaligatvių rekonstravimą ir pan. (2007-2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa, 2014).

8 pav. Regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal Ekonomikos augimo veiksmų programą 2007 – 2013 m. laikotarpiu (sudaryta autoriaus, remiantis atlikto tyrimo duomenimis)

Analizuojant projektus pagal veiksmų programas taip pat analizuojami ir pagal jiems priskiriamus prioritetus. Todėl yra pateikiami Lietuvos regionuose įgyvendintų projektų pagal prioritetus gauti rezultatai. Susisteminus gautus duomenis pastebėta, jog viso projektai teikti pagal 13 prioritetų, tokių kaip: Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra (246 projektai), Aplinka ir darnus vystymasis (375 projektai), Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas (573 projektai), Informacinė visuomenė visiems (41 projektas), Esminė ekonominė infrastruktūra (186 projektai), Mokymasis visą gyvenimą (2 projektai), Verslo produktyvumo didinimas ir verslo aplinkos gerinimas (7 projektai), Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis (2 projektai), Klimato kaitos specialiosios programos (2 projektai), Transeuropinių transporto tinklų plėtra (7 projektai), Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai (677 projektai). Pagal pateiktus duomenis, galima matyti, jog daugiausiai iš visų 13 pateiktų prioritetų dominuoja du: Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas ir Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai (žr. 2 PRIEDAS).

4 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama projektams pagal Ekonomikos augimo programą

Vilniaus:	Kauno:	Šiaulių:	Marijampolės:	Klaipėdos:
206.847.043,45 €	22.772.786,1 €	18.864.259,0 €	17.418.935,7 €	13.749.803,9 €
Panevėžio	Alytaus:	Telšių:	Utenos:	Tauragės:
10.154.300,8 €	8.829.059,6 €	7.336.870,0 €	6.866.000,2 €	6.521.866,0 €

(sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatais)

Pateikiant Lietuvos regionuose įgyvendintus projektus pagal Ekonomikos augimo veiksmų programą (rezultatai buvo aptarti viršuje), tačiau lentelėje (žr. 4 lentelė) pateikiami regionai nuo daugiausiai iki mažiausiai lėšų iš ES struktūrinių fondų projektams įgyvendinti gavusio. Šie duomenys

pateikiami, norint palyginti kaip skiriasi regionų pozicijos lentelėje lyginant regionus pagal projektų skaičių ir jiems įgyvendinti skirtas lėšas. Pagal panaudotas lėšas, kaip ir įgyvendintų projektų skaičių pirmoje vietoje Vilniaus regionas (186 mln. Eur.), antroje – Kauno (22 mln. Eur.). Kitų regionų išsidėstymas skiriasi. Trečioje vietoje Šiaulių regionas (18 mln. EUR.), nors pagal minėtą programą įgyvendino 24 projektus. Marijampolės regionas (17 mln. Eur.) – aštuntoje vietoje pagal įgyvendintus projektus (17), Klaipėdos regionas (16 projektų) – gautas finansavimas siekia 13 mln. Eur. Pastebėtina, jog Utenos regionas įgyvendino 27 projektus (3 vietoje), tačiau šiems projektams įgyvendinti iš ES struktūrinių fondų buvo skirta tik 6 mln. Eur. Tauragės regionas - mažiausiai finansavimo gavęs regionas, taip pat įgyvendinęs mažiausiai projektų iš visų Lietuvos regionų. Analizuojant ES lėšų panaudojimo duomenis, matyti, jog regionuose, kuriuose projektų įgyvendinta mažiau - gautos lėšos yra didesnės, todėl gauti rezultatai parodo, kad įgyvendinti projektai reikalavo didesnio finansavimo arba buvo didesni.

Analizuojant gautus rezultatus matyti, jog daugiausiai projektų regionuose įgyvendinta pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą. Kitoms likusioms programoms įgyvendinti buvo skirta mažiau institucijų dėmesio. Šiais, pagal visas veiksmų programas, įgyvendintais projektais buvo siekta užtikrinti geresnes susisiekiimo sąlygas, gyventojų gyvenimo aplinkos gerinimą, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą bei demokratijos procesų užtikrinimą. Tačiau pateikiant duomenis pagal gautą finansavimą įgyvendintiems projektams pagal atskirtas veiksmų programas, matyti, nors projektų įgyvendinta mažiau, tačiau gautas finansavimas yra didesnis. Tai įtakoja projektų „dydis“. Kitaip tariant, projektų įgyvendinta mažiau, bet šie projektai yra didesni ir reikalaujantys didesnių investicijų. Todėl galima teigti, jog regionai įgyvendina projektus skirtus daugumai problemų išspręsti ir esamiems šalies ir regiono rodikliams gerinti.

3.2.2 Lietuvos regionuose įgyvendintų regioninio planavimo projektų tyrimo rezultatų analizė paramos panaudojimą pateikiant žemėlapyje pagal įgyvendintus projektus, finansuojamas sritis, panaudotas Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas

Atliktos literatūros analizės metu pastebėta, jog Lietuvai tapus ES nare, požiūris ir siekis įgyvendinti regioninės politikos tikslus tapo didesnis. Tačiau, pasibaigus antrajam 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiui Lietuvoje, nėra pateikiami konkretūs rezultatai pasiekti kiekviename iš Lietuvos regionų. Rezultatų analizės pagalba būtų pateikiamos naujos regionų galimybės ir panoramos panaudojimo sritys. Todėl yra atliktas tyrimas, norint nustatyti paramos kryptis ir mastą bei atlikto tyrimo rezultatus pateikti žemėlapyje.

Tyrimo metu surinktus duomenis apie regione įgyvendintus projektus ir juos sugrupavus matyti, jog daugiausiai projektų regioninei plėtrai užtikrinti yra įgyvendinta Vilniaus (328 projektai) bei Kauno (322 projektai) regionuose. Tokius rezultatus gali įtakoti vietos valdžios suinteresuotumas bei vietos bendruomenių dalyvavimas siekiant geresnių rezultatų regione ar savivaldybės teritorijoje. Kituose (Klaipėdos, Telšių, Šiaulių, Panevėžio, Marijampolės, Alytaus, Utenos) regionuose įgyvendintų projektų skaičius yra iki 250. Tačiau mažiausiai projektų yra įgyvendinta Tauragės regione (101 projektas) (žr. 9 pav.).

9 pav. Lietuvos regionuose įgyvendinti ES struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai 2007 – 2013 m. laikotarpiu (sudaryta autoriaus, remiantis atlikto tyrimo duomenimis)

Tokius rezultatus gali lemti mažas informuotumas šalyje apie regioninę politiką, bei galimybę pasinaudoti ES struktūrinių fondų teikiama parama reikiamoms problemoms spręsti. Taip pat, reikia paminėti, jog Lietuva yra pateikiama kaip vienas regionas ES sistemoje, todėl Lietuvos regionai įsisavina mažiau ES struktūrinių fondų skiriamos paramos dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo atsakingose institucijose (ministerijose). Atkreiptinas dėmesys į tai, jog dauguma Lietuvos regionuose įgyvendintų projektų yra skirti viešųjų erdvių tvarkymui, todėl nėra tiesiogiai susiję su regioninės politikos keliamais tikslais. Taigi, visų regionuose įgyvendintų projektų negalima vertinti kaip regioninės plėtros tikslus pilnai įgyvendinančių projektų.

Pateikiant regionuose įgyvendintų projektų žemėlapi pagal finansuojamas sritis. Reikia paminėti, jog viso finansuojamų sričių yra 14 (žr. 4 PRIEDAS). Iš pateiktų rezultatų matyti, jog daugiausiai regionai (7 iš 10) yra susitelkę į energetikos sritį atitinkančių projektų rengimą (žr. 5 pav.). Dvejuose regionuose (Alytaus ir Telšių) daugiausiai dėmesio yra skiriama regioninės ir socialinės sanglaudos

skatinimui pasinaudojant šia finansuojama sritimi. Utenos regione daugiausiai projektų pateikta užimtumo ir socialinės aprėpties sritį atitinkančius projektus. Kaip jau buvo minėta, projektai teikiami pagal 14 ES struktūrinių fondų finansuojamų sričių. Tačiau, pagal atlikto tyrimo duomenis, Lietuvos regionuose, 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu, dominavo 3 sritys: energetika, regioninė ir socialinė sanglauda bei užimtumas ir socialinė aprėptis. Reikia pabrėžti, jog pateiktos sritys, kurioms priskiriama daugiausiai projektų regione, bet tai nereiškia, jog pagal kitas sritis projektų nėra įgyvendinta. Pastebėta, jog minėtu laikotarpiu regionai dėmesį skyrė: viešosios paskirties pastatų: mokyklų, darželių, daugiabučių namų renovavimui ir strateginių planų parengimui, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui ir pan.

Norint įvertinti kaip pasiskirstė projektai pagal sritis regionuose yra reikalingas detalesnis duomenų pateikimas. Todėl toliau pateikiama projektai pagal sritis regionuose. **Alytaus regione** buvo įgyvendinta projektų pagal 11 sričių. Aplinkosauga – 17, Energetika – 23, Informacinė visuomenė – 7, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 7, Švietimas – 18, Transportas – 15, Regioninė ir ekonominė sanglauda – 32, Sveikatos priežiūra – 3, Turizmas – 5, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 21 ir Viešasis administravimas – 20 projektų. Trijose srityse: Verslas, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra bei Techninė parama nebuvo įgyvendinti projektai. Kaip jau buvo minėta, daugiausiai projektų įgyvendinta Regioninės ir ekonominės sanglaudos srityje. **Kauno regione** taip pat įgyvendinti projektai išsidėstantys pagal 11 sričių. Aplinkosauga – 22, Energetika – 102, Informacinė visuomenė – 7, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 7, Švietimas – 22, Transportas – 40, Regioninė ir ekonominė sanglauda – 36, Sveikatos priežiūra – 8, Turizmas – 6, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 28 ir Viešasis administravimas – 42 projektai. Taip pat, kaip ir Alytaus regione, trijose srityse projektų nebuvo įgyvendinta. **Klaipėdos regione** įgyvendinta projektų pagal 11 sričių. Aplinkosauga – 5, Energetika – 46, Informacinė visuomenė – 1, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 8, Švietimas – 10, Transportas – 18, Regioninė ir ekonominė sanglauda – 18, Sveikatos priežiūra – 8, Turizmas – 11, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 30, Viešasis administravimas – 23. Taip pat, tokioms pat sritims kaip ir Alytaus ir Kauno regionuose nebuvo skirta dėmesio. **Marijampolės regione** projektai pagal sritis išsidėstė kitaip. Projektai nebuvo pateikti pagal 4 sritis (Sveikatos apsauga, Verslas, Techninė parama, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra). Todėl projektai išsidėsto pagal 10 sričių. Aplinkosauga – 16, Energetika – 33, Informacinė visuomenė – 6, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 8, Švietimas – 14, Transportas – 9, Regioninė ir ekonominė sanglauda – 16, Turizmas – 2, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 26, Viešasis administravimas – 18. **Šiaulių regione** projektai pasiskirsto pagal 9 sritis, tai reiškia jog pagal 5 sritis (Informacinė visuomenė, Verslas, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, Techninė parama, Turizmas) projektų nebuvo. Aplinkosauga – 27, Energetika – 60, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 9, Švietimas – 8, Transportas – 9, Sveikatos priežiūra – 3, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 30, Viešasis administravimas – 48,

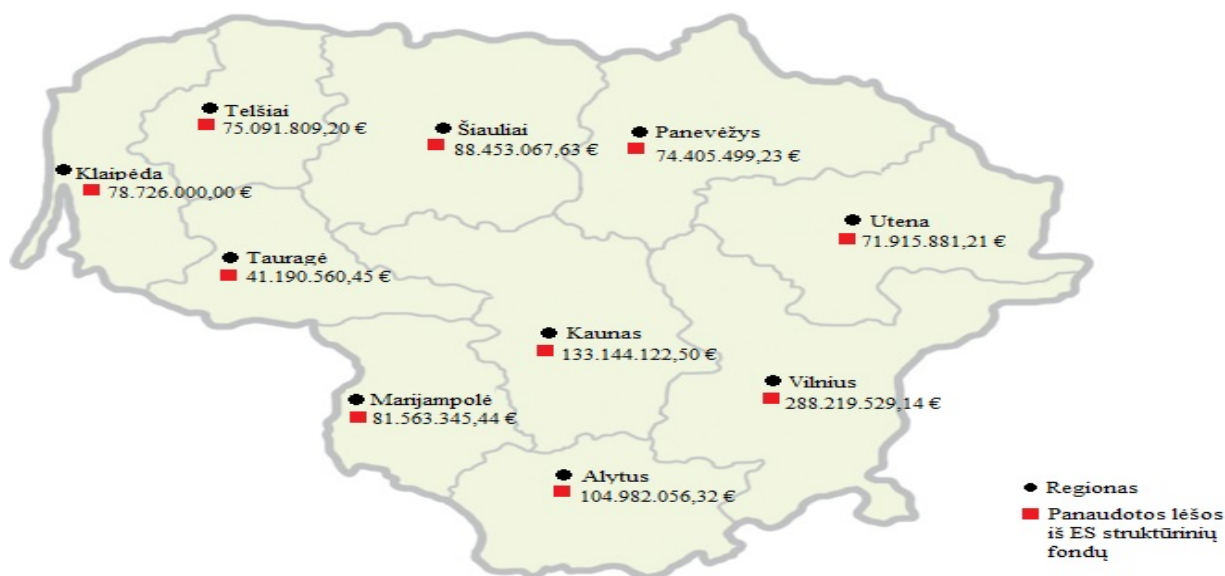
Regioninė ir socialinė sanglauda – 27. **Tauragės regione** projektai pasiskirsto pagal šias finansuojamas sritis: Aplinkosauga – 10, Energetika – 60, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 8, Švietimas – 5, Transportas – 12, Regioninė ir socialinė sanglauda – 15, Sveikatos priežiūra – 1, Turizmas – 3, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 17, Viešasis administravimas – 12. Projektų nepateikta pagal 4 sritis: Verslas, Informacinė visuomenė, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, Techninė parama). **Telšių regionas:** Aplinkosauga – 8, Energetika – 12, Informacinė visuomenė – 1, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 7, Švietimas – 14, Transportas – 18, Regioninė ir socialinė sanglauda – 49, Sveikatos priežiūra – 1, Turizmas – 7, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 28, Viešasis administravimas – 46. Projektų nėra pateikta pagal 3 sritis (Verslas, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, Techninė parama). **Utenos regione** projektai pasiskirstė pagal 11 sričių: Aplinkosauga – 12, Energetika – 31, Informacinė visuomenė – 5, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 9, Švietimas – 9, Transportas – 25, Regioninė ir socialinė sanglauda – 44, Sveikatos apsauga – 3, Turizmas – 2, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 52, Viešasis administravimas – 34. Nebuvo investuota į šias sritis – Techninė parama, Verslas, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra). **Vilniaus regione**, kaip ir kituose, parama nepanaudota pagal 3 sritis (Techninė parama, Verslas, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra). Pagal kitas sritis projektai išsidėstė taip: Aplinkosauga – 15, Energetika – 59, Informacinė visuomenė – 8, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 11, Švietimas – 15, Transportas – 49, Regioninė ir socialinė sanglauda – 49, Sveikatos priežiūra – 3, Turizmas – 7, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 27, Viešasis administravimas – 84. **Panevėžio regione** parama panaudota pagal 11 sričių: Aplinkosauga – 15, Energetika – 52, Informacinė visuomenė – 6, Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas – 9, Transportas – 24, Regioninė ir socialinė sanglauda – 25, Sveikatos priežiūra – 6, Turizmas – 3, Užimtumas ir socialinė aprėptis – 35, Viešasis administravimas – 31. Parama nepanaudota pagal tris sritis (Techninė parama, Verslas, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra).

Apibendrinant gautus duomenis, daugumoje regionų projektų įgyvendinti pateikta nebuvo pagal vienodas sritis - Techninė parama, Verslas, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra. Tik Šiaulių regione yra 5 sritys - Techninė parama, Verslas, Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, Informacinė visuomenė, Turizmas. Tačiau regionuose projektai pasiskirsto panašiai. Dėmesys yra skiriamas vienodoms sritims. Galima daryti išvadą, kad regionuose 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu buvo sprendžiamos panašios problemos su kuriomis yra susiduriama regionuose. Taip pat yra išskirtos populiariausios sritys, tačiau negalima teigti, jog pagal kitas sritis projektų yra įgyvendinta mažiau, tarp kai kurių sričių skirtumas nėra didelis. Tokius rezultatus galėjo nulemti ilgai trunkantys viešieji pirkimai, papildomų išlaidų atsiradimas, dėl patirties trūkumo, projektų sezoniškumo ir pan.

10 pav. Lietuvos regionuose įgyvendinti projektai pagal finansuojamas sritis (sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo duomenimis)

Parengtuose projektuose numatomų įgyvendinti tikslų bei uždavinių pasiekimas nėra tiesiogiai susijęs su regioninės politikos nustatytais tikslais bei uždaviniais (Audito ataskaita, 2010). Taip pat projektų rezultatams įtakos gali turėti tokie reiškiniai kaip: migracija, dėl kurios kinta materialinių investicijų indeksas regione, dėl šių priežasčių gali būti nepasiektas regioninės politikos numatytas tikslas – socialinės ir ekonominės atskirties mažinimas tarp regionų ir numatyti uždaviniai. Įvertinus šias priežastis, galima teigti, jog gautos lėšos iš ES struktūrinių fondų galėjo būti panaudotos nerezultatyviai. Vienos srities dominavimas regione, leidžia daryti prielaidą, jog regioninės plėtros tarybos neįvertina esamos situacijos regionuose ir nesudaro reikiamų analitinių dokumentų, kuriais būtų nustatytas projektų įgyvendinimo poreikis bei jų teikiama nauda. Pažymėtina, jog regioninės plėtros tarybos pačios sudaro reikiamų vykdyti projektų sąrašą. Regioninės plėtros tarybos sprendžia kokius projektus vykdyti, tačiau neatlieka pakankamos situacijos analizės, bei nepateikia pasiektų rezultatų regione ir kaip keičiasi esminiai regioninės plėtros rodikliai. Tačiau, pastebėtina, jog mažai dėmesio yra skiriama darbo vietoms išsaugoti, joms kurti bei verslo sąlygoms gerinti, plėtrai skatinti. Svarbus aspektas yra tai, jog tikrieji rezultatai pasireiškia praėjus tam tikram laikotarpiui. Kalbant apie įgyvendintus projektus, pastebėta, kad savivaldybėse daug dėmesio skirta sporto ir pramogų objektų statybai, kas vėliau reikalaus papildomų savivaldybių išlaidų, o mažai dėmesio skirta darbo vietų kūrimui.

11 pav. 2007 – 2013 m. laikotarpiu Lietuvos regionuose panaudotos lėšos iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų (sudaryta autoriaus, remiantis tyrimo rezultatų duomenimis)

Analizuojant regionuose gautą paramą iš ES struktūrinių fondų galima išskirti 3 regionus: Kauno, Vilniaus ir Alytaus (žr. 6 pav.). Šiuose regionuose gauta parama viršija 100 mln.€. Vilniaus ir Kauno regionai yra daugiausiai projektų įgyvendinę regionai pagal, todėl gautų ir panaudotų lėšų iš ES struktūrinių fondų yra daugiau. Tačiau Alytaus regionas pagal įgyvendintų projektų skaičių yra 8 vietoje (168 projektai), tačiau šis regionas panaudojo 104 mln. €. Galima daryti išvadą, jog regione vykdyti projektai buvo stambaus masto ir reikalavo didelių investicijų – infrastruktūros, susisiekimo gerinimas, viešosios paskirties pastatų renovavimas ir t.t. Nors regionai pasinaudojo ES struktūrinių fondų skiriama parama, tačiau dauguma projektų nėra tiesiogiai susiję su regioninės politikos tikslais, nes dauguma projektų yra skirti viešųjų erdvių tvarkymui ir pan. Todėl, dabartiniu 2014 – 2020 m. laikotarpiu, investicijos turėtų būti paskirtos kitoms sritims finansuoti (sveikata, švietimas ir verslo plėtra). Reikia pabrėžti, jog Lietuvos regionuose yra neskatinamas naujų darbo vietų kūrimas, kas leistų sumažinti aukštus nedarbo rodiklius ir pasinaudojant ES skiriama parama skatinti verslo vystymą miesteliuose ir miestuose. Vertinimo ataskaitoje (2010) yra pateikiama jog nepakankamą paramos panaudojimą galėjo nulemti žmogiškųjų išteklių administruojančiose institucijose patirties trūkumas bei nepakankamai geros projektų paraiškų kokybė bei ilgai trunkantys administravimo etapai. Taip pat, Lietuva nepanaudoja visų ES fondų skirtų lėšų probleminėms sritims.

2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. nutarimu Nr. 112 buvo patvirtintos probleminių teritorijų plėtros programos. Lietuvoje yra iširiama 14 probleminių teritorijų: Akmenės rajono savivaldybė, Druskininkų savivaldybė, Ignalinos rajono

savivaldybė, Jonavos rajono savivaldybė, Joniškio rajono savivaldybė, Jurbarko rajono savivaldybė, Kelmės rajono savivaldybė, Lazdijų rajono savivaldybė, Mažeikių rajono savivaldybė, Pasvalio rajono savivaldybė, Rokiškio rajono savivaldybė, Skuodo rajono savivaldybė, Šalčininkų rajono savivaldybė, Švenčionių rajono savivaldybė. Šios savivaldybės yra išskirtos remiantis aktualiais rodikliais: aukštas nedarbo lygis, didelė socialinių pašalpų gavėjų dalis (lyginant su visais savivaldybės gyventojais). Probleminių teritorijų plėtos uždaviniai: urbanistinė plėtra, daugiabučių atnaujinimas, kaimo vietovių infrastruktūros gerinimas, darbo vietų steigimas, valstybės tarnybos darbuotojų administracinių gebėjimų stiprinimas. Todėl šios savivaldybės yra suteikta galimybė gauti papildomą finansavimą iš ES struktūrinių fondų problemoms spręsti.

Remiantis gautų tyrimo rezultatų duomenimis, analizuojamos probleminės teritorijos, pateikiant panaudotų lėšų vidurkį. Pastebėtina, jog tik Klaipėdos regione nėra išskirta probleminė teritorija. Kituose jų yra po vieną arba po dvi savivaldybes. Daugiausiai projektų, vertinat tik problemines teritorijas, įgyvendinta Jonavos raj. savivaldybėje – 90. Tačiau vertinant savivaldybę pagal gautos paramos iš ES struktūrinių fondų vidurkis yra 314 tūkst. eurų. Mažeikių raj. savivaldybėje gautos paramos vidurkis yra 444 tūkst. eurų ir įgyvendinta 68 projektai. Joniškio raj. savivaldybėje panaudotos paramos vidurkis siekia 151 tūkst. eurų ir įgyvendinta 65 projektai. Jurbarko raj. savivaldybėje paramos vidurkis 371 tūkst. eurų (56 projektai). Švenčionių raj. savivaldybėje – 302 tūkst. eurų (50 projektų). Rokiškio raj. savivaldybėje – 375 tūkst. eurų (46 projektai). Šalčininkų raj. savivaldybėje - 429 tūkst. eurų (40 projektų). Pasvalio raj. savivaldybėje – 326 tūkst. eurų (44 projektai). Kelmės raj. savivaldybėje – 697 tūkst. eurų (24 projektai). Lazdijų raj. savivaldybėje – 573 tūkst. eurų (29 projektai). Skuodo raj. savivaldybėje – 269 tūkst. eurų (37 projektai). Akmenės raj. savivaldybėje – 351 tūkst. eurų (33 projektai). Druskininkų savivaldybėje – 785 tūkst. eurų (28 projektai).

Iš pateiktų duomenų matyti, jog suskaičiavus panaudotos paramos vidurkius pagal įgyvendintus projektus - didžiausi vidurkiai yra Druskininkų ir Kelmės rajono savivaldybėse, nors šios savivaldybės yra vienos iš mažiausiai projektų įgyvendinusių savivaldybių. Tačiau projektai buvo svarbūs siekiant pagerinti savivaldybių teritorijoje esančias problemas ir atitinkantys probleminių teritorijų plėtrai numatytus uždavinius. Kitose savivaldybėse, nors projektų įgyvendinta daugiausiai, tačiau orientuotasi į žmogiškųjų išteklių tobulinimą, strateginių planų kūrimą ir pan. arba projektai yra nežymūs ir reikalaujantys nedidelių papildomų investicijų.

Apibendrinant tyrimo metu gautus duomenis, Lietuvos regionuose įgyvendinta apie 2000 projektų, kurių vertė siekia 1 mlrd. eurų. Įvertinant gautus rezultatus, galima teigti, jog Lietuvos regionuose 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu įgyvendinta apie 2000 tūkst. projektų ir panaudota apie 1 mlrd. eurų ES fondų skiriamos paramos. Daugiausiai projektų pateikta pagal

sanglaudos skatinimo veiksmų programą ~ 1200 projektų. Nagrinėjant regionus pagal veiksmų sritis, pastebėta, kad vyrauja trys sritys: ekonomikos, regioninės ir socialinės sanglaudos bei užimtumo ir socialinės aprėpties. Pagal finansuojamas sritis dominuoja ekonomikos sritis, todėl įgyvendinamos problemos susijusios su pastatų renovavimu, susisiekiimo gerinimu ir pan. Kadangi, reikiamus vykdyti projektus, nustato regioninės plėtros tarybos, pastebimas regionų situacijos analizės bei projektų svarbos svarstymo trūkumas. Todėl įgyvendinti projektai gali neužtikrinti socialinės ir ekonominės atskirties mažinimo bei panaudotos lėšos gali būti neefektyvios regionų atžvilgiu. Pateikiant probleminių teritorijų Lietuvoje panaudotos paramos (viso 14 savivaldybių) vidurkius ji siekia – 5 mln. eurų. Lėšos nukreiptos į nustatytus uždavinius, siekiant sumažinti atotrūkį nuo šalies rodiklių.

IŠVADOS

1. Besiplečiant Europos Sąjungos teritorijai yra neišvengiami ekonominiai ir socialiniai skirtumai tarp šalių narių. Regioninės politika yra priemonė, kuria pasinaudojus galima užtikrinti

ekonominiu ir socialinių skirtumų mažėjimą. Regioninė politika suprantama kaip numatytų veiksmų programa, skirta miestams ir regionams siekiant sumažinti ekonominę ir socialinę atskirtį šalių ir ES regionuose. Jos tikslas yra stiprinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą regionuose, kurie gali pasinaudoti teikiama parama. Ši politika prisideda prie narių vykdomų politikų, todėl valstybės turi finansiškai prisidėti prie regioninių tikslų įgyvendinimo pasinaudojant ES instrumentais. ES struktūriniai fondai - mechanizmas sukurtas regioninės politikos tikslams įgyvendinti. Šalys narės pasinaudodamos struktūrinių fondų teikiama parama, investuoja į sritis, kurioms reikalingas papildomas finansavimas. ES lygmenyje už regioninės plėtros vykdymą yra atsakingos institucijos: Regionų komitetas, Europos regionų asamblėja, Europos vietinių regionų valdžios kongresas. Minėtos institucijos užtikrina regioninės plėtros vykdymą, analizuoja vykstančius pokyčius ES regionuose ir valstybių narių nacionalinėse sistemose.

2. Lietuvoje, 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu, parama buvo paskirstoma remiantis nacionaline bendrąja strategija, kuri numato darbo vietų kūrimą, investavimo sąlygų gerinimą, ekonomikos gerinimą ir pan. Lietuva, šiuo laikotarpiu iškeltiems tikslams įgyvendinti, pasinaudojo trijų - Europos socialinio fondo, Europos Regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo - fondų teikiama parama. Iš viso Lietuvai buvo skirta 6885 mlrd. eurų. Pasinaudojus skirta parama buvo kuriamos naujos darbo vietos, gerinama susisiekimo sistema, investuota į žmoniškųjų išteklių kvalifikacijos kėlimą bei piliečių gyvenimo sąlygas. Tačiau Lietuva privalo vykdyti tiek ES regioninę politiką, tiek nacionalinę. Lietuvoje, už nacionalinės struktūrinės paramos įgyvendinimą yra atsakinga tiek Vyriausybė, kuri nustato regioninės politikos prioritetus, tiek ministerijos, kurios atsako už politikos koordinavimą, tikslų ir uždavinių įgyvendinimą, tiek Nacionalinės regioninės plėtros tarybos, sudarytos iš ministerijų, kurios organizuoja regioninių programų parengimą. Tačiau kaip svarbiausią instituciją galima išskirti regioninės plėtros tarybą, kuri sudaro ir tvirtina regiono plėtros planus ir juos įgyvendina pasinaudodamos ES struktūrine parama. Taip pat prie regioninės politikos įgyvendinimo yra priskiriamos savivaldos institucijos. Jos įgyvendina politikas, kuriomis sprendžiamos esamos problemos ir skatinamas regioninis konkurencingumas.
3. Atliktos Lietuvos regionuose įgyvendintų projektų 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu analizės metu buvo nustatyta, jog regionuose buvo įgyvendinta apie 2 tūkst. projektų siekiant užtikrinti regioninę plėtrą. Lietuvos regionuose įgyvendintų projektų metu buvo panaudota apie 1 mlrd. EUR. Pateikiant rezultatus pagal visus nustatytus kriterijus - daugiausiai projektų įgyvendinta Kauno ir Vilniaus regionuose (apie 300). Kituose regionuose projektų skaičius siekė ~ 200 projektų. Regionai vykdė 1298 projektus pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą, 575 pagal Žmoniškųjų išteklių tobulinimo veiksmų programą ir 245 pagal

Ekonomikos augimo veiksmų programą. Galima teigti, jog savivaldos institucijos, pasinaudodamos ES struktūrinių fondų skiriama parama, mažiau dėmesio skiria ekonominių rodiklių gerinimui bei verslumo užtikrinimui. 2007 – 2013 m. paramos laikotarpiu įgyvendinti projektai išskiriami tokiais populiariausiomis kryptimis: energetika, regioninė ir socialinė sanglauda bei užimtumas ir socialinė aprėptis. Todėl yra pastebimas kitų kryptių projektų įgyvendinimo regionuose trūkumas, kas leistų greičiau pasiekti numatytus regioninės politikos tikslus. Matoma, jog populiariausia kryptis tarp regionų – energetika. Šiame paramos etape regionai susitelkę ties infrastruktūros, susisiekimo, aplinkos gerinimu. Reikia pažymėti, jog savivaldos institucijose yra susiduriama su žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos problemomis projektų administravimo srityje. Todėl vertinant atskirus regionus yra mažas įgyvendintų projektų skaičius.

REKOMENDACIJOS

1. Siekiant užtikrinti regioninės plėtros tikslų įgyvendinimą bei efektyvų lėšų panaudojimą, regionų valdžios institucijoms yra rekomenduojama įgyvendinti projektus, kurie būtų tiksliai nukreipti į ekonominių ir socialinių problemų regione mažinimą, lėšos būtų panaudotos efektyviau. Taip pat, remiantis tyrimo metu gautais duomenimis, pastebima, jog regionuose įgyvendinti projektai išsprendžiantys panašias problemas. Todėl reikalingos investicijos į skirtingas sritis.
2. Lietuvos regionuose 2007 – 2013 m. laikotarpiu viso buvo įgyvendinta apie 2000 projektų ir įsisavinta 1 mlrd. eurų. Tyrimo metu pastebėta, jog projektai buvo nukreipti siekiant pagerinti miestų ir miestelių infrastruktūrą, tačiau tokių projektų įgyvendinimas nėra tiesiogiai nukreiptas į regioninę plėtrą, todėl lėšos yra panaudojamos neefektyviai. Norint pasiekti regesnių rezultatų, 2014 – 2020 metų paramos laikotarpiu, savivaldos institucijoms yra rekomenduotina skatinti darbo vietų kūrimą, verslumo, turizmo skatinimą bei konkurencijos didinimą regione.
3. Analizuojant institucijų susijusių su ES parama funkcijas, pastebėta, jog regioninės plėtros tarybos pačios priima sprendimus apie projektų reikalingumą regione pagal sritis. Pasirinktiems veiksams įgyvendinti, nėra atlikta pakankamai tyrimų, kurie pagrįstų vienos ar kitos krypties projektų reikalingumą regione. Tokių veiksmų nebuvimas įtakoja regionų ekonominę ir socialinę padėtį šalies žemėlapyje. Todėl regioninės plėtros taryboms rekomenduotina vykdyti įgyvendintų projektų analizę, įvertinti jau pasiektus rezultatus bei nustatyti sritis, kurios gali būti vystomos panaudojus ES struktūrinių fondų skiriamą paramą.
4. Savivaldos institucijų tyrimų apie padėtį regione rengimas, užtikrintų efektyvesnį lėšų panaudojimą. Tyrimų neatlikimas, pasireiškia vienos krypties projektų dominavimu regione, tačiau tokių projektų įgyvendinimas, kaip viešųjų erdvių tvarkymas ar pastatų renovavimas netiesiogiai prisideda prie regioninės plėtros vystymo. Todėl, siekiant skatinti ekonominių ir socialinių rodiklių gerėjimą, 2014 – 2020 m. struktūrinės paramos laikotarpiu būtinas investavimas į naudą teikiančias kryptis.

1. Bagdzevičienė, R., Rimas, J., Venckus, A. (2000). Regionų ekonomikos plėtos strategija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
2. Burneika, D. (2013). Regioninė politika Europoje. Vilniaus universitetas.
3. Cambridge Dictionary Press (2016). Cambridge Dictionaries Online. [žiūrėta 2016 02 05] Prieiga internete <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/project?q=project+>.
4. Crescenzi, R. and Giua, M. (2014). The Cohesion policy in context: regional growth and the influence of agricultural and rural development policies. LEQS Paper 85/2014. London.
5. Cretu, C. (2015). Technical Paper from the CPMR General Secretariat. Addressing the Commission's initial questions on post – 2020 Cohesion Policy. Brussels.
6. Česonis, G. (2014). Europos Sąjungos fondų teikiamos galimybės regionams 2014 – 2020 m. Vidaus reikalų ministerija.
7. Dapkus, R. (2005). Regionų plėtos politika, jos valdymo modeliai ir įgyvendinimo institucijos. *Ekonomika Ir Vadyba: Aktualijos Ir Perspektyvos* : Ernesto Galvanausko Tarptautinė Mokslinė Konferencija, (5), 66-73.
8. Dapkus, R. ir Streimikienė, D. (2014). The Use of Structural Funds for Sustainable Development in Lithuania. *International Journal of Social Science and Humanity*, 2.
9. Demografinės tendencijos [žiūrėta 2016 02 24] Prieiga internete <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=3112956>.
10. European Commission (2014). Q&A on the "Partnership Agreements" between the European Commission and the EU Member States on European Structural and Investment Fund investments for 2014-2020. Brussels
11. European Commission (2015). Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy: European Social Fund. Guidance document. Brussels: European Commission. [žiūrėta 2016 03 10] Prieiga internete <file:///C:/Users/HP/Downloads/ESF%20monitoring%20and%20evaluation%20guidance%20June%202015.pdf>.
12. ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimas Lietuvoje [žiūrėta 2016 02 22]. Prieiga per internetą <http://files.lrinka.lt/analitiniai%20darbai/ES%20lesos.pdf>.
13. Europos Komisija (2011) Naujas ES jūrų politikai ir žuvininkystės politikai skirtas fondas [žiūrėta 2016 03 15] prieiga per internetą http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1495_lt.htm.
14. Europos Sąjungos struktūrinės paramos 2007–2013 m. prioritetai ir priemonės [žiūrėta 2016 04 02] Prieiga per internetą <http://www.esparama.lt/documents/10157/bcd9b077-9311-45df-bbce-a75f885f6f51>.
15. Gečas, Kastytis, Jakubavičius, Artūras, & Vijeikis, Deividas. (2004). Struktūrinių fondų parama verslui: Galimybės, metodai, patarimai (Vadovo pasaulis : biblioteka). Vilnius: Pačiolis.
16. Idėja. Įkvėpimas. Sėkmė : ES struktūrinė parama Lietuvai 2004-2006 m. (2008). Vilnius : Lietuvos Respublikos finansų ministerija.
17. Kaimo plėtra 2014 – 2020 [žiūrėta 2016 02 02] prieiga per internetą http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_lt.htm.

18. Kasaitis, O. ir Doulos, D. (2009). The Impact of EU Structural Funds on FDI. *Kyklos*, 4, 563-578
19. Kazėnas G. (2008). ES struktūrinės politikos reforma. *Viešojo politika ir administravimas*, ISSN 1648-2603.
20. Lietuvos Respublikos vidaus kontrolė (2010). Valstybinio audito ataskaita regionų plėtros centruose įgyvendinamų priemonių atitikimas regioninės politikos tikslams. Vilnius.
21. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (2014). ES struktūrinių fondų investicijų įvertinimas dviejų programavimo periodų santakoje. Vilnius. [žiūrėta 2016 02 10]. Prieiga per internetą http://www.euoparl.lt/resource/static/files/failai_internetui/pranesimas_rd_0520_final.pdf.
22. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (2007). ES struktūrinė parama 2007 – 2013 metams.
23. Mačys G. (2006). Regionų ekonomika, politika ir valdymas Lietuvoje. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas
24. Mačys G., Stempkauskas V. (2000). Regionų ekonominė plėtra: analizės metodika ir finansiniai ištekliai /Ekonomika ir vadyba – 2000 aktualijos ir metodologija. (pp. 252-254). Kaunas: Technologija. 2000.
25. Malkin, I. (2007). 2007 – 2013 metų ES struktūrinių fondų galimybės. *Advanced Advice*. Vilnius, 2007. 1-17 p. Prieiga internete <http://www.aadvice.lt/doc/19-2007aavuismpdf>.
26. Maureen, K. (2010). Urban/Regional Economics and Rural Development. *Journal of Regional Science* 50th, 775, 784-6785.
27. Medeiros, E. (2014). Assessing Territorial Impacts of the EU Cohesion Policy: The Portuguese Case. *European Planning Studies*, 9, 1960-1988.
28. Mohl, P. and Hagen, T. (2009). Do EU structural funds promote regional growth? Evidence from various panel data approaches. Barcelona.
29. Puidokas, M., Daukaitė, I. (2013). Lietuvos regioninės politikos tobulinimo kryptys Europos Sąjungos regioninės politikos kontekste. *Viešojo politika ir administravimas*, 1, 65–79.
30. Samprata, tikslas, prioritetinės kryptys, įgyvendinimo teritorijos. [žiūrėta 2016 02 15] Prieiga internete <http://www.nrp.vrm.lt/index.php?id=162>
31. Simeon, M. (2014). Cohesion policy. Planning of EU structural funds: Is Local Government treated as a real partner? Brussels: CEMR.
32. Sitek, M. (2014). The dynamics of the European Union regional policy. JEL CODE: R110, K100. Poland: Alcide De Gasperi University of Euroregional Economy.
33. Šemetienė V. (2011). Results of the Performance of the Lithuanian Single Programming Document 2004–2006. [internete - http://www.esfondi.lv/upload/Petijumi_un_izvertejumi/2011-05-11_konf_prezentacija-LT.pdf]
34. Žalevičienė A. (2012). Regioninė politika ir Europos Sąjungos struktūrinė parama: patirties įvertinimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2 (26), 44–53.
35. <https://www.kretinga.lt> [žiūrėta 2016 04 28] Prieiga internete <https://www.kretinga.lt/node/2759>.
36. <http://www.klaipeda.lt> [žiūrėta 2016 04 28] Prieiga internete http://www.klaipeda.lt/popup2.php?nr=1&item_id=1380&_m_e_id=11&_menu_i_id=258.

37. <http://www.klaipedos-r.lt/> [žiūrėta 2016 04 28] Prieiga internete <http://www.klaipedos-r.lt/index.php?-502221694>.
38. <http://www.neringa.lt/> [žiūrėta 2016 04 28] Prieiga internete <http://www.neringa.lt/index.php?-390558885>.
39. <http://www.skuodas.lt/> [žiūrėta 2016 04 28] Prieiga internete <http://www.skuodas.lt/index.php?174077888>.
40. <http://www.plunge.lt/> [žiūrėta 2016 04 28] Prieiga internete <http://www.plunge.lt/index.php?1662812638>.
41. <http://www.rietavas.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.rietavas.lt/index.php?304135319>.
42. <http://www.silale.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.silale.lt/go.php/Veikla313>.
43. <https://www.silute.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <https://www.silute.lt/go.php/lit/Projektai>.
44. <http://www.mazeikiai.lt/> [žiūrėta 2016 05 09] Prieiga internete <http://www.mazeikiai.lt/index.php?1054576857>.
45. <http://www.telsiai.lt/> [žiūrėta 2016 04 07] Prieiga internete <http://www.telsiai.lt/go.php/Projektin%C4%97%20veikla272>.
46. <http://www.kelme.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.kelme.lt/Projektai316840>.
47. <http://www.taurage.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.taurage.lt/go.php/lit/Projektai/1>.
48. <http://www.pagegiai.lt/> [žiūrėta 2016 05 19] Prieiga internete <http://www.pagegiai.lt/index.php?3667323087>.
49. <http://www.akmene.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.akmene.lt/go.php/Investicijos731816>.
50. <https://www.siauliuraj.lt/> [žiūrėta 2016 04 26] Prieiga internete <https://www.siauliuraj.lt/index.php?2576170030>.
51. <http://edem.siauliai.lt/index.php> [žiūrėta 2016 04 24] Prieiga internete <http://edem.siauliai.lt/index.php?3729953906>.
52. <http://www.raseiniai.lt/> [žiūrėta 2016 04 29] Prieiga internete <http://www.raseiniai.lt/index.php?560578537>.
53. <http://www.jurbarkas.lt/> [žiūrėta 2016 04 25] Prieiga internete <http://www.jurbarkas.lt/index.php?1850098535>.
54. <http://www.joniskis.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.joniskis.lt/Igyvendinami-projektai650157240829628>.
55. <http://www.pakruojis.lt/> [žiūrėta 2016 04 01] Prieiga internete <http://www.pakruojis.lt/go.php/Investiciniai%20projektai194>.
56. <http://www.radviliskis.lt/> [žiūrėta 2016 05 16] Prieiga internete <http://www.radviliskis.lt/index.php?3444654216>.

57. <http://www.kedainiai.lt/go.php/%C4%AEgyvendinami%20projektai53>. [žiūrėta 2016 05 25] Prieiga internete
58. <http://www.kaunas.lt/?s=es+projektai+&darb=true>. [žiūrėta 2016 05 20] Prieiga internete
59. http://www.krs.lt/portal/portal/krs/1/a_150/130?pageId=28636899. [žiūrėta 2016 05 27] Prieiga internete
60. <http://www.kazluruda.lt/index.php?-851848935>. [žiūrėta 2016 04 17] Prieiga internete
61. <http://www.prienai.lt/index.php?-1276439329>. [žiūrėta 2016 04 28] Prieiga internete
62. <http://birstonas.lt/savivaldybe/projektai/igyvendinti-projektai/>. [žiūrėta 2016 04 30] Prieiga internete
63. <http://www.sakiai.lt/index.php?693418412>. [žiūrėta 2016 05 13] Prieiga internete
64. <http://www.vilkaviskis.lt/index.php?-882932155>. [žiūrėta 2016 05 10] Prieiga internete
65. <http://www.marijampole.lt/go.php/lit/ES-parama>. [žiūrėta 2016 05 02] Prieiga internete
66. <http://www.kalvarija.lt/index.php?2054686971>. [žiūrėta 2016 05 02] Prieiga internete
67. <https://www.lazdijai.lt/index.php?393039684>. [žiūrėta 2016 05 02] Prieiga internete
68. <https://www.druskininkai.lt/info.druskininkai.lt/new/lt/tvic-veikla/veikla/projektin%C4%97-veikla>. [žiūrėta 2016 04 26] Prieiga internete
69. <http://www.varena.lt/lt/naujienos-aktualijos.html> [žiūrėta 2016 04 20] Prieiga internete
70. <http://www.alytus.lt/veikla> [žiūrėta 2016 05 20] Prieiga internete
71. <http://www.arsa.lt/index.php?981006477>. [žiūrėta 2016 05 10] Prieiga internete
72. <http://www.jonava.lt/projektai>. [žiūrėta 2016 04 10]
73. <http://www.kaisiadorys.lt/index.php?4197183500>. [žiūrėta 2016 05 28] Prieiga internete
74. <http://www.elektrenai.lt/index.php?435749176>. [žiūrėta 2016 05 26] Prieiga internete
75. <http://www.trakai.lt/index.php?1553879289>. [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete
76. <http://www.salcininkai.lt/lit/Investicijos/42>. [žiūrėta 2016 05 22] Prieiga internete

77. <http://www.pasvalys.lt/lt/titulinis.html> [žiūrėta 2016 04 13] Prieiga internete http://www.pasvalys.lt/lt/vykdomi-projektai_93.html.
78. <http://www.panevezys.lt/lt/titulinis.html> [žiūrėta 2016 04 25] Prieiga internete <http://www.panevezys.lt/lt/paslaugos.html>.
79. <http://www.utena.lt/> [žiūrėta 2016 04 01] Prieiga internete <http://www.utena.lt/index.php/component/search/?searchword=projektai&searchphrase=all&Itemid=101>.
80. <https://www.ukmerge.lt/> [žiūrėta 2016 05 25] Prieiga internete <https://www.ukmerge.lt/index.php?3531140919>.
81. <http://www.sirvintos.lt/lt/titulinis.html> [žiūrėta 2016 05 29] Prieiga internete <http://www.sirvintos.lt/lt/projektai.html>.
82. <https://www.vrsa.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <https://www.vrsa.lt/index.php?1048157128>.
83. <https://www.vilnius.lt/> [žiūrėta 2016 05 14] Prieiga internete http://www.vilnius.lt/lit/Investiciju_projektai/754.
84. http://www.svencionys.lt/lit/I_pradzia. [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.svencionys.lt/index.php?2073397658>.
85. <http://www.ignalina.lt/> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.ignalina.lt/go.php/Investicijos>.
86. <http://www.moletai.lt/> [žiūrėta 2016 05 05] Prieiga internete <http://www.moletai.lt/index.php?1460173640>.
87. <http://www.anyksciai.lt/lt/i-pradzia.html> [žiūrėta 2016 05 26] Prieiga internete <http://www.anyksciai.lt/lt/i-pradzia.html>.
88. <http://www.kupiskis.lt/lt/titulinis.html> [žiūrėta 2016 05 10] Prieiga internete <http://www.kupiskis.lt/lt/veikla/finansine-parama>.
89. <http://www.birzai.lt/> [žiūrėta 2016 05 19] Prieiga internete <http://www.birzai.lt/index.php?-217852970>.
90. <http://www.rokiskis.lt/lt/pradzia.html> [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.rokiskis.lt/lt/vykdomi-projektai.html>.
91. <http://www.zarasai.lt/> [žiūrėta 2016 05 10] Prieiga internete http://www.zarasai.lt/energijos-vartojimo-efektyvumo-didinimas_79.
92. <http://www.visaginas.lt/> [žiūrėta 2016 04 26] Prieiga internete <http://www.visaginas.lt/index.php?538702333>.
93. www.esparama.lt [žiūrėta 2016 05 01] Prieiga internete <http://www.esparama.lt/igyvendinami-projektai>.

ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas. Nr. VIII-1889. Žin., 2000, Nr. 66-1987.
2. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas Nr. I-558. Žin., 1994, Nr. 60-1183; Nr. 0941010ISTA000I-558
3. 2011 m. spalio 12 d. Europos Komisijos pasiūlymas 20011/0282/COD dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis. KOM 2011 L 627, p. 12.
4. 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento reglamentas 1698/2005/EB dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai. OL 2005 L 277, p. 1.

1 PRIEDAS

**1 priedas. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai
Lietuvos regionuose pagal veiksmų programą 2007 – 2013 m. laikotarpiu**

Veiksmų programa	Sanglaudos skatinimo veiksmų programa	Žmogiškųjų išteklių tobulinimo veiksmų programa	Ekonomikos augimo veiksmų programa
Regionas			
Alytaus	112	38	18
Kauno	209	75	38
Klaipėdos	113	42	16
Marijampolės	104	27	17
Šiaulių	145	71	24
Tauragės	67	22	12
Telšių	109	64	19
Utenos	148	53	27
Vilniaus	149	130	49
Panevėžio	142	53	25
Viso:	1298	575	245

2 PRIEDAS

2 priedas. 1 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai Lietuvos regionuose pagal prioritetus 2007 – 2013 m. laikotarpiu

Prioritetas	Regionas	Tauragės	Telšių	Utenos	Vilniaus	Panevėžio
Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra		10	14	19	27	34
Aplinka ir darnus vystymasis		16	16	21	57	46
Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas		23	63	53	129	55
Informacinė visuomenė visiems		2	1	5	8	6
Esminė ekonominė infrastruktūra		8	18	22	33	17
Mokymasis visą gyvenimą		0	0	0	0	1
Verslo produktyvumo didinimas ir verslo aplinkos gerinimas		0	0	0	0	2
Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis		0	0	0	0	0
Klimato kaitos specialiosios programos		0	0	0	0	0
Transeuropinių transporto tinklų plėtra		0	0	0	7	0
Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai		42	80	108	67	59

	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Šiaulių
Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra	30	43	27	22	20
Aplinka ir darnus vystymasis	24	76	44	35	40
Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas	38	72	41	28	71
Informacinė visuomenė visiems	6	7	0	6	0
Esminė ekonominė infrastruktūra	11	30	14	10	23
Mokymasis visą gyvenimą	0	1	0	0	0
Verslo produktyvumo didinimas ir verslo aplinkos gerinimas	1	1	1	1	1
Darni kaimo plėtra – patogios ir patrauklios gyventi bei veikti kaimo aplinkos kūrimas	0	0	0	0	0
Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis	0	0	1	0	1
Klimato kaitos specialiosios programos	0	0	0	2	0
Transeuropinių transporto tinklų plėtra	0	0	0	0	0
Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai	58	92	43	44	84

3 PRIEDAS

3 priedas. 1 pav. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai įgyvendinti Lietuvos regionuose pagal priemonę 2007 – 2013 m. laikotarpiu (1)

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas	Panevėžio regionas
Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra	11	29	14	9	23	12	18	22	32	17
Vandens telkinių būklės gerinimas	8	10	2	11	10	3	5	6	6	7
Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių strateginiai plėtros planai	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra	11	0	0	6	0	1	28	16	0	0
Nacionalinės svarbos turizmo projektai	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose	7	9	8	8	9	10	7	9	11	9
INVEST LT	1	0	1	1	1	0	0	0	0	2
Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas	13	15	7	9	3	3	11	5	5	12
Viešosios paskirties pastatų renovavimas nacionaliniu lygiu	5	23	9	10	8	2	2	5	10	17
Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu	16	45	29	21	24	13	10	15	41	22
Užterštų teritorijų tvarkymas	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Nestacionarių socialinių paslaugų teikimas	0	0	0	0	4	0	2	0	0	0
Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra	8	14	12	7	4	5	2	5	7	8

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas	Panevėžio regionas
Savivaldybių institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas	9	7	6	3	13	4	9	8	20	9
Teritorijų planavimas	11	31	19	13	39	10	39	31	71	25
Elektroninė demokratija: regionai	6	7	0	5	0	2	1	5	8	6
Viešųjų paslaugų kokybės iniciatyvos	1	0	0	0	3	0	0	1	6	0
Viešojo administravimo subjektų sistemos tobulinimas	4	5	2	2	5	2	4	2	7	4
Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas	10	12	12	16	18	14	29	46	19	21
Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai	9	23	9	6	10	2	8	13	25	10
Universalių daugiaviečių centrų kaimo vietovėse steigimas	5	6	0	5	5	2	4	5	10	4
Stacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra	7	15	15	9	3	4	0	0	1	12
Pracityje užterštų teritorijų tvarkymas	7	9	2	1	5	2	3	5	8	3
Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra	3	2	1	3	4	0	0	0	2	2
Ambulatorinių, palaikomojo gydymo ir slaugos paslaugų plėtra bei stacionarių paslaugų optimizavimas	1	1	1	0	0	0	1	2	2	1
Ekologinio (pažintinio) turizmo, aktyvaus poilsio ir sveikatos gerinimo infrastruktūros kūrimas ir plėtra	4	4	2	0	0	0	3	2	3	2
Probleminių teritorijų plėtra	4	6	2	0	8	2	0	5	8	5
Psichikos dienos stacionarių (centrų) įkūrimas	1	3	0	0	1	0	0	0	0	1

Daugiabučių namų atnaujinimas pirmausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą	2	31	7	0	28	2	0	11	5	10
Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas	2	5	1	0	5	4	4	5	4	4
Asistentas	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Viešųjų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms	0	1	6	1	0	1	1	0	2	1
Kompleksinė ekologiško viešojo transporto plėtra	0	4	2	0	3	0	0	0	2	2
Energetikos objektų rekonstravimas ir perkėlimas	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybėje plėtra	1	4	0	0	2	1	0	1	2	4
Turizmo informacinių paslaugų ir infrastruktūros plėtra ir turizmo rinkodaros skatinimas	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Darbo ir šeimos išpareigojimų derinimas: integralios pagalbos plėtra					1					
Saugų eismą gerinančios inžinerinės infrastruktūros diegimas, miestų aplinkelių tiesimas	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0
Biokuro katilų iki 500 kW galingumo įrengimas visuomeninės paskirties pastatuose	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0

4 PRIEDAS

4 priedas. 1 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai įgyvendinti Lietuvos regionuose pagal veiksmų sritį 2007 – 2013 m. laikotarpiu (1)

Sritis	Aplinko- sauga	Energeti- ka	Informacinė visuomenė	Verslas	Kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas	Švietimas	Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra	Transp- ortas
Regionas								
Alytaus regionas	17	23	7	0	7	18	0	15
Kauno regionas	22	102	7	0	9	22	0	40
Klaipėdos regionas	5	46	1	0	8	10	0	18
Marijampo lės regionas	16	33	6	0	8	14	0	9
Šiaulių regionas	21	60	0	0	9	8	0	9
Tauragės regionas	10	60	0	0	8	5	0	12
Telšių regionas	8	12	1	0	7	14	0	18
Utenos regionas	12	31	5	0	9	9	0	25
Vilniaus regionas	15	59	8	0	11	15	0	49
Panevėžio regionas	15	52	6	0	9	17	0	24

	Regioninė ir socialinė sanglauda	Sveikatos priežiūra	Techninė parama	Turizmas	Užimtumas ir socialinė aprėptis	Viešasis administravimas
Alytaus regionas	32	3	0	5	21	20
Kauno regionas	36	8	0	6	28	42
Klaipėdos regionas	18	1	0	11	30	23
Marijampolės regionas	16	0	0	2	26	18
Šiaulių regionas	27	3	0	0	30	48
Tauragės regionas	15	1	0	3	17	12
Telšių regionas	49	1	0	7	28	46
Utenos regionas	44	3	0	2	52	34
Vilniaus regionas	49	4	0	7	27	84
Panevėžio regionas	25	6	0	3	35	31

5 PRIEDAS

5 priedas. 1 lentelė. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami regioninio planavimo projektai įgyvendinti Lietuvos regionuose 2007 – 2013 m. laikotarpiu pagal finansinius rodiklius

Regionas Vertė	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Šiaulių regionas
Bendra projektų vertė	136.631.524,20 €	184.796.908,86 €	95.794.292,12 €	96.047.388,55 €	101.526.987,07 €
Projektų finansavimas iš ES lėšų	104.982.056,32 €	133.144.122,80 €	78.726.000,00 €	81.563.345,44 €	88.453.067,63 €

Regionas Vertė	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas	Panevėžio regionas
Bendra projektų vertė	46.829.192,60 €	87.947.225,28 €	83.759.467,56 €	330.245.106,31 €	94.079.711,83 €
Projektų finansavimas iš ES lėšų	41.190.560,45 €	75.091.809,20 €	71.915.881,21 €	288.219.529,14 €	74.405.499,23 €